

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARININ
AKILLI TELEFON, İNTERNET, OYUN VE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ruken POLAT ÇALIŞKAN

KOCAELİ- 2024

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARININ
AKILLI TELEFON, İNTERNET, OYUN VE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ruken POLAT ÇALIŞKAN

Danışman: Doç. Dr. Gülşah TURA

KOCAELİ - 2024

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARININ
AKILLI TELEFON, İNTERNET, OYUN VE SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Ruken POLAT ÇALIŞKAN
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar Tarih ve No: 14.06.2024/21

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Gülşah TURA

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Osman Nejat AKFIRAT

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ

KOCAELİ – 2024

ÖNSÖZ

İlk teşekkürümü yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini benden esirgemeyen, içtenliği ve samimiyetiyle yanımda olan, beni hiçbir zaman geri çevirmeyen değerli danışmanım sayın Doç. Dr. Gülşah TURA hocama ederim.

Tez jürimde yer alan bilgileriyle ve dönütleriyle yoluma ışık tutan sayın hocalarım Doç. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ ve Doç. Dr. Osman Nejat AKFIRAT'a teşekkür ederim.

Tezimin verilerini topladığım okullarda çalışan psikolojik danışman arkadaşlarıma ve okul idarecilerine bana yardımcı oldukları ve kendi çalışmaları gibi özveriyle yaklaştıkları için teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan ve bu günlere gelmemdeki en büyük emeğin sahipleri annem, babam ve kardeşlerim; sizlere teşekkür ederim.

Varlığıyla beni güçlü kılan, tezimin tüm aşamalarında beni destekleyen, pes etmeme izin vermeyen meslektaşım, hayat arkadaşım, sevgili eşim Kadir ÇALIŞKAN'a teşekkür ederim.

Son ve en büyük teşekkürüm; yüksek lisans ders döneminde varlığını öğrendiğim, tüm süreci birlikte yürütmeye çalıştığım, ömrümün bahar çiçeği kızım Leyla Dilan'a. Sen benim bu hayattaki en değerlimsin.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLO LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ	4
1.3. ÖNEM	5
1.4. SAYILTILAR.....	6
1.5. SINIRLILIKLAR.....	6
1.6. TANIMLAR.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. AKADEMİK BAŞARI	8
2.2. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI.....	10
2.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞI	13
2.4. DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI.....	15
2.5. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI.....	18
2.6. TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN AKADEMİK BAŞARISIYLA İLİŞKİSİNE YÖNELİK ARAŞTIRMALAR.....	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
3. YÖNTEM.....	31
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	31
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	31
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	32
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	33
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	37
4. BULGULAR	37

4.1. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	38
4.2. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN CİNSİYETE GÖRE İNCELENMESİ.....	40
4.3. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN SINIF SEVİYESİNE GÖRE İNCELENMESİ.....	41
4.4. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN BÖLÜME GÖRE İNCELENMESİ.....	46
4.5. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ANNE-BABA MEDENİ DURUMUNA GÖRE İNCELENMESİ.....	52
4.6. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ANNE-BABA EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İNCELENMESİ	54
4.7. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ALGILANAN ANNE-BABA DAVRANIŞLARINA GÖRE İNCELENMESİ.....	57
BEŞİNCİ BÖLÜM	73
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ	73
5.2. ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	101

ÖZET

Davranışsal bağımlılıklar altında sınıflandırılan akıllı telefon, internet, dijital oyun ve sosyal medya bağımlılığı gibi teknolojik bağımlılıklar, bireylerin hayat standartlarını, yaşam uyumlarını, kariyerlerini, ilişkilerini, akademik becerilerini ve fiziksel sağlıklarını ciddi şekilde etkileme potansiyeline sahiptir. Söz konusu öğrenciler olduğunda ise eğitim öğretimin temel odağı genellikle akademik başarıdır. Dolayısıyla öğrencilerin akademik başarıları ile teknolojik bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalar çeşitli sonuçlar ortaya koymuşlardır.

Bu araştırmanın temel amacı, Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarılarının akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile ilişkisini incelemektir. Araştırma, ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri; Kocaeli’ndeki çeşitli Anadolu liselerine devam eden ve uygun örnekleme yoluyla seçilmiş 503 (297 kız, 206 erkek) öğrenciden, kişisel bilgi formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu (Şata ve Karip, 2017), Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (Kutlu vd., 2016), Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği (İlgaz, 2015) ve Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Demirci, 2019) aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan veriler bağımsız örneklemeler *t* testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Scheffe post hoc analizi ve Pearson korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, akademik başarının akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılıklarının tümü ile negatif yönlü anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Akıllı telefon, internet ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Akademik başarı sınıf ve bölüme göre anlamlı farklılıklar gösterirken teknolojik bağımlılık düzeyleri sınıfa ve bölüme göre farklılaşmamıştır. Akademik başarı ve oyun bağımlılığı haricindeki teknolojik bağımlılıkların ebeveyn davranış biçimine göre farklılaştığı görülmüştür. Söz konusu bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılmış, sonuçlandırılmış ve bu sonuçlar ışığında öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Başarı, Akıllı Telefon Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı.

ABSTRACT

Technological addictions such as smartphone, internet, digital game and social media addiction, which are classified under behavioral addictions, are pathologies that have the potential to seriously affect individuals' life standards, life adaptation, careers, relationships, academic skills and physical health. When it comes to students, the main focus of education is usually academic achievement. Therefore, studies focusing on the relationship between students' academic achievement and their level of technological addiction have revealed various results.

The main purpose of this study is to examine the relationship between the academic achievement of high school students and their levels of smartphone, internet, game and social media addiction. The study was designed according to the relational survey model. The data of the study were collected from 503 (297 female, 206 male) students who attended various high schools in Kocaeli and were selected, through convenient sampling through personal information form, Smartphone Addiction Scale-Short Version (Şata & Karip, 2017), Young Internet Addiction Test Short Form (Kutlu et al., 2016), Gaming Addiction Scale for Adolescents (İlgaz, 2015) and Bergen Social Media Addiction Scale (Demirci, 2019). The collected data were analyzed with independent samples t-test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test, one-way analysis of variance (ANOVA), Scheffe post hoc analysis and Pearson correlation coefficient.

The findings of the study revealed that academic achievement showed significant negative correlations with smartphone, internet, gaming and social media addictions. Smartphone, internet and social media addiction levels showed significant differences according to gender. While academic achievement showed significant differences according to grade and department, technological addiction levels did not differ according to grade and department. Except for game addiction, technological addictions and academic achievement differed according to parental behavior. These findings were discussed and concluded within the scope of the relevant literature and recommendations were presented in the light of these results.

Keywords: Academic Achievement, Smartphone Addiction, İnternet Addiction, Digital Game Addiction, Social Media Addiction.

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BTK: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

ICD: International Classification of Diseases

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

med.: medyan

örn.: örneğin

vd.: ve diğerleri

WHO: World Health Organization

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Örneklem Grubuna İlişkin Betimleyici Bilgiler	32
Tablo 2. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler	37
Tablo 3. Pearson Korelasyon Katsayısı Analiz Sonuçları	38
Tablo 4. Değişken Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin t Testi Sonuçları	40
Tablo 5. Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	42
Tablo 6. Akademik Başarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları	42
Tablo 7. Akademik Başarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	43
Tablo 8. Akıllı Telefon Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	44
Tablo 9. İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları	44
Tablo 10. İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	45
Tablo 11. Oyun Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları	46
Tablo 12. Oyun Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları	46
Tablo 13. Bölüm Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları.....	47
Tablo 14. Akademik Başarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	48
Tablo 15. Akademik Başarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	49
Tablo 16. Teknolojik Bağımlılıkların Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	50
Tablo 17. Teknolojik Bağımlılık Puanlarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	51
Tablo 18. Anne-Baba Medeni Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	53
Tablo 19. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne-Baba Medeni Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	54
Tablo 20. Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	55
Tablo 21. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	56

Tablo 22. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	57
Tablo 23. Anne-Baba Davranış Biçimi Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	58
Tablo 24. Akademik Başarının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	59
Tablo 25. Akademik Başarının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	60
Tablo 26. Akademik Başarının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	61
Tablo 27. Akademik Başarının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	62
Tablo 28. Akıllı Telefon Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	63
Tablo 29. Akıllı Telefon Bağımlılığının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	64
Tablo 30. Akıllı Telefon Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 31. Akıllı Telefon Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	66
Tablo 32. İnternet Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	67
Tablo 33. İnternet Bağımlılığının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	67
Tablo 34. İnternet Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 35. İnternet Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	69
Tablo 36. Oyun Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	70
Tablo 37. Oyun Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 38. Sosyal Medya Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	71
Tablo 39. Sosyal Medya Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	71
Tablo 40. Sosyal Medya Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	72

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitim-öğretim söz konusu olduğunda; ebeveynler, öğretmenler, okul idarecileri ve öğrencilerin kendisi için akademik başarı ulaşılması beklenen temel hedeflerdendir. Öğrencinin bulunduğu eğitim-öğretim kademesindeki başarısı, sonraki yıllardaki başarısının; hatta ulaşılacak istenen meslek ve hayat standardının anahtarı olarak görülmektedir (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013; Dam, 2008). Bu bağlamda akademik başarı, birçok eğitim araştırmasının odaklandığı temel konulardan biri olmuş ve akademik başarıyla ilişkili faktörler sıklıkla incelenmiştir. Bu faktörlerden bir kısmı teknolojik faktörlere ilişkin bağımlılıklardır.

Teknoloji hayatımızın birçok noktasına nüfus etmiş ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş durumdadır. Teknolojiyi kullanmanın bilgisayar, tablet, telefon, akıllı saat, televizyon, oyun konsolu gibi birçok aracı ve internette gezinme, bilgi edinme, video izleme, oyun oynama, sosyalleşme gibi birçok işlevi bulunmaktadır. Bu araç ve işlevlerin kullanımı zaman zaman amacı dışına çıkıp bağımlılık düzeyine gelebilmektedir. Bağımlılık yalnızca biyolojik değil psikolojik ve sosyolojik yönleri de bulunan ve teknoloji kullanımı dahil olmak üzere oldukça farklı davranışlarla ilişkilendirilebilen bir kavramdır (Gününç ve Kayri, 2010).

Teknolojik faktörlere ilişkin bağımlılıklar tanımlanırken tüm davranışsal bağımlılıklara da atfedilebilen birtakım kriterler kullanılmaktadır: 1) teknolojiyi belirli bir amaçla kullanmak için aşırı düzeyde zihinsel enerji ve zaman harcama, 2) kullanımda hedeflenenden daha fazla vakit geçirme ve tatmin için gerekli sürenin giderek artması, 3) teknoloji kullanımını duygusal ve kişisel sorunlara karşı bir sığınak olarak kullanma, 4) kullanımdan uzaklaşıldığında huzursuz olma, 5) kullanımı azaltma ya da bırakma girişimlerinin başarısız olması ve 6) teknoloji

kullanımındaki aşırılık nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlığın bozulması (Andreassen vd., 2012; Demirci, 2019; Grant vd., 2010; Griffiths, 2005).

Günümüzde teknoloji denilince akla gelen ilk şeylerden biri akıllı telefonlardır. Akıllı telefonlar, internete bağlanma imkânı sunun mobil telefonlardır. Akıllı telefon bağımlılığı ise kişinin akıllı telefonundan uzaklaşamaması, uzaklaştığında kendini rahatsız hissetmesi, telefonunu sürekli kontrol etme isteği duyması ve bu isteğe engel olamaması; bu yüzden günlük yaşamı ve kişilerarası ilişkilerinde problemler oluşması olarak tanımlanabilir (Grant vd., 2010; Sapacz vd., 2016). İnternet kullanımı, internet ağına bağlanabilen bir cihaz aracılığıyla çevrimiçi olarak yapılabilen tüm etkinlikleri kapsamaktadır. İnternet bağımlılığı ise internet kullanmaya yönelik yoğun istek ve bu isteğin önüne geçememe nedeniyle aşırı düzeyde internet kullanımı; internetten uzak kalındığında sinirlilik ve saldırganlık gibi yoksunluk belirtilerinin gözlenmesi; internet kullanımı nedeniyle ruhsal ve sosyal problemlerin görülmesi şeklinde tanımlanabilir (Young, 2004).

Teknolojik cihazların bir diğer işlevi çok çeşitli (çevrimiçi-çevrimdışı, çoklu-tekli, eğitici-eğence amaçlı...) oyunlar oynama imkânı sunmalarıdır. Bu imkânın kullanılması zaman zaman bağımlılık düzeyine gelebilmektedir. Oyun bağımlılığı; bilgisayar, telefon, tablet, oyun konsolu, televizyon gibi dijital cihazlarla oynanan oyunların kişinin sosyal ve duygusal işlevini bozacak şekilde aşırı ve problemli kullanımı olarak tanımlanabilir (Lemmens vd., 2009). Sosyal medya bağımlılığı ise sosyal paylaşım amacıyla kurulan site ve dijital platformları (örn., Facebook, Instagram, Tiktok...) kullanmaya yönelik yoğun istek duymak, dijital sosyal paylaşımlarla ilgili endişe hissetmek ve sosyal medya platformlarında harcanan zaman ve çaba nedeniyle normal hayat akışında problemlerle karşılaşmak şeklinde tanımlanabilir (Schou Andreassen ve Pallesen, 2014).

Teknoloji kullanımı ve akademik başarı arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar incelendiğinde; bu faktörler arasındaki anlamlı ilişkinin varlığına yönelik farklı bulguların ortaya konduğu görülmektedir. Hoşgör vd. (2017) üniversite öğrencilerinin “çevrimiçi olamama” korkularının akıllı telefon kullanma süreleriyle pozitif yönlü, okul başarılarıyla negatif yönlü ilişkisini ortaya koymuştur. Sarıyıldız (2023) lise öğrencilerinin akıllı telefonlarını kontrol etme sıklığı, problemli internet kullanımları ve siber aylaklıkları ile ders çalışma sürelerinin negatif yönde ilişkili

olduğunu; internet kullanımını kontrol edebilen öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yavuz (2018) akademik başarı düzeyi yüksek olan lise öğrencilerinin internette geçirdikleri sürenin ve internet bağımlılıklarının, orta ve düşük başarılı öğrencilere kıyasla, daha az olduğunu bulmuştur. Demir ve Kutlu (2017) internet bağımlılığı yüksek olan lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının arttığını ve akademik başarılarının azaldığını ortaya koymuştur. Elmas vd. (2015) tıp fakültesi öğrencilerinin internette geçirdikleri süre ve bilgisayar oyun oynama süreleri arttıkça akademik başarılarının olumsuz etkilendiğini ortaya koymuştur. Delebe (2020) ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve akademik başarı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Göksu (2019) lise öğrencilerinin akademik başarıları ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulmuştur.

Akademik başarı ve teknolojik bağımlılıklar arasındaki anlamlı ilişkiyi ortaya koyan araştırmaların yanında; Özsavran ve Kuzlu Ayyıldız (2022) üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıklarının akademik başarılarıyla ilişkili olmadığını bulmuştur. Şermet Kaya (2017) lise öğrencilerin problemli internet kullanımlarının uyku kalitelerini olumsuz etkilediğini ancak akademik başarılarını etkilemediğini ortaya koymuştur. Çalık (2020) lise öğrencilerinin internet bağımlılıklarının aile uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğunu; ancak akademik başarıyla ilişkili olmadığını bulmuştur. Drummond ve Sauer (2014) 2009 yılında Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programında (PISA) yer alan 22 ülkenin yaklaşık 192.000 öğrencisinin verisini incelemiş ve genel kanının aksine video oyunları oynama sıklığının akademik başarı üzerindeki etkisinin önemsiz olduğunu ortaya koymuştur. Doğrusever (2021) ergenlerin akademik başarı ve sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Akademik başarı ve teknoloji kullanımı ilişkisine yönelik yukarıda belirtilen araştırmalar incelendiğinde akademik başarı ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığına yönelik bir problem göze çarpmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma bulgularının alanyazına katkı sağlayacağı; yeni yapılacak araştırmalara ve müdahale çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.2. AMAÇ

Lise dönemi kişilerin ergenlik dönemine denk gelen; fizyolojik ve psikolojik değişimlerle baş etme durumunda kalınan ve aynı zamanda meslek seçmenin en önemli adımlarından biri olan üniversiteye hazırlanma sürecini kapsamaktadır. Bireyler bu dönemde bir taraftan akademik olarak başarılı olmak ve aynı zamanda psiko-sosyal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmek durumundadırlar. Araştırmalara bakıldığında bu dönemde sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim için kişilerin teknolojiyi kullanma durumları da önem arz etmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin akademik başarıları ile akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- Anadolu lisesi öğrencilerinden oluşan örneklem grubunun akademik başarı puanları ile akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

- Örneklem grubunun tamamladıkları son döneme ait not ortalamaları nedir?

- Örneklem grubunun akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri nedir?

- Örneklem grubunun internet bağımlılığı düzeyleri nedir?

- Örneklem grubunun oyun bağımlılığı düzeyleri nedir?

- Örneklem grubunun sosyal medya bağımlılığı düzeyleri nedir?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları seçilen bölüme göre farklılaşmakta mıdır?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları anne-baba medeni durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

- Örneklem grubunun not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puanları anne-babanın algılanan davranış türüne göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. ÖNEM

Araştırmanın önemli noktalarından biri lise öğrencilerine, yani ergenlik dönemine odaklanmasıdır. Ergenlik dönemi bireyin kişiliğinin şekillendiği, fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişiminin farklılaştığı, başarı göstergelerinin ve kişisel - sosyal değerlendirmelerin önem kazandığı, psikolojik, sosyal ve ailevi çalkantıların yaşandığı kritik bir dönemdir (Yazgan İnanç vd., 2009). Bu bağlamda alanyazında 12-18 yaş döneminin, ergenlerin teknolojiye yönelik bağımlılıklar geliştirmesinde kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir (Tsai ve Lin, 2003).

Araştırmanın odaklandığı temel değişken akademik başarıdır. Söz konusu öğrenciler ve eğitim-öğretim olduğunda akademik başarı en önemli faktörlerden biridir. Politika yapıcılardan idarecilere, öğretmenlerden öğrencilere, ebeveynlerden sosyal çevreye tüm paydaşlar için temel eğitsel hedeflerden biri akademik başarıdır. Çünkü öncelikle bir üst eğitim kurumuna, daha sonra mesleki ve yaşantısal ideallere, en sonunda ülkenin refahına giden yollar çoğunlukla akademik başarıyı ölçen sınavlardan geçmektedir (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013; Dam, 2008). Akademik başarı ve teknoloji kullanımına ilişkin çalışmalar incelendiğinde akademik başarının akıllı telefon bağımlılığı (Sarıyıldız, 2023), internet bağımlılığı (Yavuz, 2018), oyun bağımlılığı (Delebe, 2020) ve sosyal medya bağımlılığı (Göksu, 2019) gibi teknolojik bağımlılıklarla sıklıkla ilişkilendirildiği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, sanılanın aksine, teknolojik bağımlılıklarla akademik başarının ilişkili olmadığını ortaya koyan çalışmalar (örn., Drummond ve Sauer, 2014) da alanyazında göze çarpmaktadır. Bu bağlamda akademik başarının teknolojik bağımlılıklarla ilişkisinin incelenmesinin araştırmaya açık ve önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Kasap (2015) okul başarısının ergenlerde madde bağımlılığına ilişkin koruyucu faktörlerden biri olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgunun, akademik başarının teknolojik bağımlılıklara yönelik de koruyucu etkisinin olup olmadığının araştırılmasına yol açtığı değerlendirilmektedir. Teknolojik bağımlılıklara yönelik

koruyucu faktörlerin araştırılması müdahale çalışmaları açısından oldukça önemlidir. Çünkü; teknolojik bağımlılıklar diğer bağımlılık türleri gibi ruhsal ve sosyal işlev bozukluklarına yol açarak kişinin hayatını birçok yönden olumsuz etkileyebilmektedir (Grant, vd., 2010). Dolayısıyla teknolojik bağımlılıkların incelendiği bu araştırma bulgularının müdahale çalışmalarına zemin hazırlayacağı değerlendirilmektedir.

1.4. SAYILTILAR

Bu araştırma kapsamında;

- Uygun örnekleme yoluyla seçilen öğrencilerin evreni temsil ettiği ve uygulanan ölçme araçlarına samimi ve doğru cevaplar verildiği varsayılmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırmanın verileri;

- 2023-2024 eğitim-öğretim yılı, Kocaeli'nin Gebze ilçesi, Anadolu lisesi öğrencileri ve 1. dönem sonu not ortalamaları
- Araştırmada kullanılan ölçme araçları ve bu araçların ölçtükleri nitelikler ile sınırlıdır

1.6. TANIMLAR

Akademik Başarı: Bu çalışmada akademik başarı bireyin tamamladığı son döneme ait dönem sonu not ortalamasındaki başarısını ifade etmektedir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı: Kişinin akıllı telefonundan uzaklaşamaması, uzaklaştığında kendini rahatsız hissetmesi, telefonunu sürekli kontrol etme isteği duyması ve bu isteğe engel olamaması; bu yüzden günlük yaşamı ve kişilerarası ilişkilerinin olumsuz etkilenmesidir (Grant vd., 2010; Sapacz vd., 2016).

İnternet Bağımlılığı: İnternet kullanmaya yönelik yoğun istek ve bu isteğin önüne geçememe nedeniyle aşırı düzeyde internet kullanımı; internetten uzak kalındığında sinirlilik ve saldırganlık gibi yoksunluk belirtilerinin gözlenmesi; internet kullanımı nedeniyle ruhsal ve sosyal işlev bozuklukları görülmesidir (Young, 2004).

Oyun Bağımlılığı: Bilgisayar, telefon, tablet, oyun konsolu, televizyon gibi dijital cihazlarla oynanan oyunların kişinin sosyal ve duygusal işlevini bozacak şekilde aşırı ve problemlili kullanımıdır (Lemmens vd., 2009).

Sosyal Medya Bağımlılığı: Sosyal medya platformlarını yoğun şekilde kullanma arzusu ve bu arzuya karşı koyamama nedeniyle bireyin psiko-sosyal uyumunun ve normal hayat akışının bozulmasıdır (Schou Andreassen ve Pallesen, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın kuramsal çerçevesi akademik başarı, akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı etrafında şekillenmiştir. Bu bölümde ilgili kuramsal çerçeveye ve yurt içi-yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir

2.1. AKADEMİK BAŞARI

Eğitim, öğrenme deneyimleri yoluyla bireyin davranışlarında istenen ve kalıcı değişimler oluşturmayı amaçlayan bir süreçtir (Ertürk, 1979). Bununla birlikte öğrenme söz konusu olduğunda, istendik değişikliklerin yalnızca davranışlarda değil zihinde de oluşması beklenmektedir (Özarpınar, 2000). Bunlara ek olarak öğrenme, yalnızca davranışsal ya da zihinsel alanlarda değil, aynı zamanda duygusal ve nörofizyolojik alanlarda oluşup gözlenebilen daha geniş çaplı değişiklikler olarak da ele alınmaktadır (Arık, 1995). Bu geniş çaplı eğitim – öğretim sürecinde öğrencinin aldığı notlar ise akademik başarıyı oluşturmaktadır.

Akademik başarı en genel anlamda, okulda görülen derslere ilişkin notlar, akademik ölçmeler sonucu ortaya çıkan puanlar ve bunlardan yola çıkılarak ulaşılan başarıya dair değerlendirmeler şeklinde tanımlanabilir (Fan ve Chen, 2001). Bu değerlendirmeler bireyin bilgi düzeyini, anlama kapasitesini ve öğrenme becerilerini kapsamaktadır (Erdoğan, 2006). Ayrıca akademik başarı, eğitim hayatlarına devam eden öğrencilerin mesleki, akademik ve sosyal alanlara ilişkin bilgi ve beceriler bakımından, hedeflenene uygun donanımlar kazandıklarının değerlendirilebilmesi için gerekli görülen ders notlarının tamamını kapsamaktadır (Sarier, 2016). Söz konusu ders notları, zihinsel gelişime ilişkin faktörleri içerdiği kadar zihinsel olmayan faktörleri de içermelidir (Tanır, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığı (2022), akademik başarıyı, öğretim programlarında belirtilen kazanımlara ulaşma durumuyla tanımlamakta; bunu süreç odaklı bir yaklaşımla değerlendirmeyi benimsemektedir. Yani öğrencinin akademik başarısını

belirleyen faktör, yalnızca sınavlardan aldığı notlar değil, aynı zamanda süreçte sergilediği, programa ilişkin, davranış ve tutumlardır.

Akademik başarı tanımlarda çoğunlukla ders başarısı ile açıklansa da fiziksel, davranışsal, psiko-sosyal, zihinsel ve sosyoekonomik birçok faktör ile iç içedir (Duan vd., 2018; Sarier, 2018). Bu bağlamda akademik başarının yalnızca ders notları ve ölçme-değerlendirme puanları ile açıklanandan daha kapsamlı bir kavram olduğunu da söylemek mümkündür. Örneğin Grossman vd. (2021), daha çok zihinsel becerilerle ilişkilendirilen öğrenme için psiko-sosyal iyi oluşun da büyük bir önem arz ettiği ve öğreneme, dolayısıyla akademik başarı için psiko-sosyal iyi oluşun da zihinsel beceriler gibi gerekli olduğunu ve desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Birçok araştırmada da akademik başarısının kendisinden ziyade, onunla ilişkili faktörlere odaklanılarak onu çok yönlü ele almak tercih edilmektedir. Örneğin Keçeli-Kaysılı (2008) akademik başarının, ailelerin akademik aktivitelere dahil olmalarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Kenç ve Oktay (2002) benlik algısının öğrencilerin sözel ve sayısal akademik başarılarıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Özkal ve Çetingöz (2006) öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin, onların akademik başarılarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özerbaş (2011) yaratıcı düşünmeyi teşvik eden öğrenme ortamının akademik başarıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Sezer ve Tokcan (2003) akademik başarının işbirlikli öğrenme ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bahçetepe ve Meşeci Giorgetti (2015) akademik başarının okul iklimi ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Demir ve Kutlu (2017) akademik başarının internet bağımlılığı ve akademik erteleme davranışı ile negatif yönlü ilişkisini ortaya koymuştur. Soner (2000) Aile uyumunun akademik başarı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Sıgır ve Gürbüz (2011) akademik başarının öğrenci kişilik özelliği ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Serel Arslan vd. (2018) akademik başarının fiziksel aktivite düzeyi ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Suna ve Özer (2021) ve Lacour ve Tissington (2011) sosyoekonomik düzey ile akademik başarının önemli ölçüde negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Han (2012) çift dillilik ve akademik başarı arasında negatif yönlü ilişki bulmuştur. Mohzan vd. (2013) akademik başarı ve duygusal zekanın ilişkisini ortaya koymuştur. Green vd. (2006) akademik motivasyon ve benlik algısının akademik başarı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Tülübaş vd. (2023) akademik başarının tüm

dijital (akıllı telefon, internet, oyun, sosyal medya...) bağımlılık türleri ile ilişkisini vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi akademik başarı zihinsel, fiziksel, sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel birçok faktörle ilişkilidir. Sonuç olarak akademik başarı her ne kadar okul derslerindeki kazanımlara ilişkin yapılan ölçme-değerlendirmeler sonucunda elde edilen puanlar olarak tanımlansa da bu puanların, hayatın her alanından, birçok faktörle etkileşim içinde olduğunu vurgulamanın önemli bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

2.2. AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI

Akıllı telefonlar internete bağlanma özellikleri sayesinde, konuşma ve mesajlaşmaya ek olarak daha birçok işlevi gerçekleştirme imkânı sunan telefonlardır. Başlangıçta yalnızca iletişim amacıyla kullanılan telefonlar, giderek gelişmiş ve kamera, internet ve yapay zekâ gibi daha birçok özelliği bünyesine dahil ederek kişinin ihtiyaç duyduğu neredeyse her şeye hitap edebilecek işlevlere sahip olmuş ve akıllı telefon olarak anılmaya başlanmışlardır (Şata ve Karip, 2017; Yılmaz vd; 2015). Günümüzde akıllı telefonlar yalnızca eski cep telefonlarının değil, aynı zamanda bilgisayarların da yerini almıştır ve bir bilgisayarla benzer işlevlere sahip olmasına karşın bilgisayardan daha kompakt bir yapıya sahip olması onu hayatımızın önemli bir parçası haline getirmiştir (Samaha ve Hawi, 2016). Bu nedenle ki Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK, 2024) verilerine göre, 2023 yılı sonu itibarıyla, ülkemizde %108 oranında bir yaygınlığa karşılık gelecek şekilde 92.230.985 mobil iletişim cihazı aboneliği bulunmaktadır. Dolayısıyla akıllı telefonların, mobil özellikleri sayesinde, günümüzde her eve girdiğini ve hayatımızın her anında bizimle birlikte olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte araştırmalar (Atan, 2020; Boyalı, 2020; Büyükçolpan, 2019; Çınar, 2022; Üstündağ, 2019) ülkemizde kişilerin günde ortalama üç saat civarında akıllı telefon kullandıklarını ve ortalama her yarım – bir saat aralığında akıllı telefonlarını kontrol ettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla akıllı telefonların hayatımızda önemli bir yere sahip olduğunu kabul etmek gerekir.

Bağımlılık en geniş anlamıyla, herhangi bir şeye yönelik yoğun istek ve irade kaybının kişiye zarar vermesi olarak tanımlanabilir (Uzday, 2009). Dolayısıyla bağımlılık sadece zararlı maddelerle değil her şeye yönelik olabilmektedir. Teknolojik bağımlılıklar ise genellikle insan-makine etkileşimine yönelik davranışsal bağımlılıklardır. Dijital araçlar genellikle bağımlılık eğilimini arttıran özelliklerle donatıldığından ayrıca bağımlılık riski taşımaktadırlar (Griffiths, 1996).

Davranışsal bağımlılıklardan olan akıllı telefon bağımlılığı; akıllı telefonun herhangi bir işlevinin aşırı kullanımı, kullanmaya yönelik yoğun istek duyma, sık sık akıllı telefonu kontrol etme isteği duyma, kullanım sıklığının giderek artması, akıllı telefondan uzaklaşıldığında rahatsız hissetme, akıllı telefona ulaşamadığında yoksunluk belirtilerinin gözlenmesi, akıllı telefon kullanımına karşı otokontrolün kaybedilmesi ve akıllı telefon kullanımının kişinin hayat akışının olumsuz etkilemesi olarak tanımlanabilir (Lee vd., 2014). Bazı uzmanlar (örn., Panova ve Carbonell, 2018) ise bunu akıllı telefon bağımlılığı terimiyle değil sorunlu (problematic) akıllı telefon kullanımı terimiyle tanımlamanın daha uygun olacağını böylece bağımlılık derecesinde olmasa da sorunlara yol açan akıllı telefon kullanımı türlerini kapsayabileceğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla akıllı telefon bağımlılığındaki bazı faktörleri içeren sorunlu akıllı telefon kullanımı, aşırı akıllı telefon kullanımı gibi terimler de literatürde yerini almıştır (Kim vd., 2016).

Akıllı telefon bağımlılığının davranışsal bağımlılıklar arasında ele alınması onun biyokimyasal etkilerini göz ardı etmeye yol açmamalıdır. Yapılan araştırmalar telefona gelen her iletinin akıllı telefon bağımlılarının beyinleri üzerinde, madde bağımlılarının madde kullandıkları zamanlara benzer etkileri olduğunu göstermektedir (Jensen ve Nutt, 2017).

Akıllı telefon bağımlılığının belirtileri arasında; çeşitli problemlere yol açmasına rağmen akıllı telefon kullanımının devam etmesi, akıllı telefon kullanımı nedeniyle sosyal, eğitsel ve mesleki fırsatların kaçırılması, akıllı telefon kullanılmadığında bile onun düşünülmesi ve akıllı telefon kullanımına ciddi süreler ayrılması sayılabilir. Bu belirtilerin görüldüğü akıllı telefon bağımlılığı genellikle can sıkıntısının hissedilmesiyle başlamaktadır. Can sıkıntısını gidermenin daha işlevsel yollarının bulunamadığı durumlarda akıllı telefon kullanım süresi gittikçe artmaktadır. Süre artışına irade kaybının da eşlik etmesi durumunda kişi akıllı telefon

bağımlısı haline gelebilmektedir (Adhiarso vd., 2019; Kim vd., 2016; Kuyucu 2017; Minaz ve Bozkurt, 2017). Bu bağlamda zamanı etkili değerlendirmeye yönelik çalışmaların akıllı telefon bağımlılığını önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Tüm bunların yanında akıllı telefon bağımlılığını yalnızca akıllı telefon kullanımıyla sınırlamak da doğru değildir. Yalnızca akıllı telefonun herhangi bir markasına ya da modeline sahip olma arzusu da birey için bağımlılık derecesine ulaşabilmektedir. Çünkü günümüzde akıllı telefonlar, kullanım işlevlerinin yanında, sosyal statü, prestij, farklı olma ve kimlik sembolü amacıyla da edinilebilmektedir. Bu durum literatüre yeni model telefon kullanmama kaygısının eklenmesine yol açmıştır. Nitekim akıllı telefonlar genellikle işlevselliğini kaybettiğinde değil, yeni model çıktığında daha çok değiştirilmektedir (Carbonell vd., 2012; Kuyucu, 2017). Dolayısıyla akıllı telefon bağımlılığının aynı zamanda alışveriş bağımlılığıyla da ilişkili bir kavram olduğu söylenebilir.

Akıllı telefon bağımlılığına yönelik araştırmalar incelendiğinde bu bağımlılığın olumsuz durumlarla ilişkisi göze çarpmaktadır. Örneğin Çakır ve Oğuz (2017) akıllı telefon bağımlılığın yüksek yalnızlık ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Göymen ve Ayas (2019) akıllı telefon bağımlılığını oyun bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Aktaş ve Yılmaz (2017) akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık ve utangaçlık ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Güngör ve Koçak (2020) akıllı telefon bağımlılığının akademik erteleme davranışı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Özteke Kozan vd. (2019) akıllı telefon bağımlılığının reddedilme ve mutsuzluk ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özen ve Topcu (2017) akıllı telefon bağımlılığının depresyon, obsesyon-kompulsiyon, dürtüsellik ve aleksitimi (duygu körlüğü) ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Günal ve Pekçetin (2019) akıllı telefon bağımlılığının omurga, boyun ve kol ağrıları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Kırca ve Kutlutürkan (2019) akıllı telefon bağımlılığının düşük iletişim becerileri ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Sunday vd. (2021) akıllı telefon bağımlılığının düşük akademik başarı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Matar Boumosleh ve Jaalouk (2017) akıllı telefon bağımlılığının depresyon ve kaygı bozukluğu ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Samaha ve Hawi (2016) akıllı telefon bağımlılığının yüksek

stres, düşük hayat tatmini ve düşük akademik başarı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan araştırmalar akıllı telefon bağımlılığının çeşitli akademik, sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bunu gündeme getirme, önleme veya tedavi etmeye yönelik girişimlerin oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

2.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞI

İnternet 1960'lı yıllarda, soğuk savaş döneminde icat edilmiş ve 20. Yüzyılın sonlarına doğru ticari amaçlarla tüm dünyada hızlı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Güdücü, 2006). Ülkemizde ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) işbirliği ile 1993 senesinde ilk internet bağlantısı kurulmuştur (Parlak, 2005).

İnternet, neredeyse tüm dünyadaki birbirine bağlı bilgisayarlar aracılığı ile oluşturulan bir iletişim ağıdır. Ve internet kelimesi de bu uluslararası (internatilon) ağ (network)'ın bir kısaltmasıdır. Bu ulusal iletişim ağı ile günümüzde bankacılık, iletişim kurma, oyun oynama, bilgi tarama ve boş vakit değerlendirme gibi birçok işlevi yerine getirebilmekteyiz. Bu işlevlerin niceliği, niteliği, hızı ve erişilebilirliği her geçen gün hızla artmaktadır (Keleş, 2020; Mather vd., 2009). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2023) verilerine göre ülkemizdeki evlerin %95.5'inde internete erişim imkânı bulunmaktadır. Bu oran 2022 yılında %94.1, 2021 yılında ise %92 olarak rapor edilmiştir. Bununla birlikte ülkemizdeki 16-74 yaş arası kişilerde internet kullanım oranı %87.1'dir. Bu oran 2022 yılında %85 olarak rapor edilmiştir.

Bilgisayarlar, telefonlar, televizyonlar, oyun konsolları, saatler ve hatta beyaz eşyalar aracılığıyla evimize giren internet, hem sağlıklı hem de sorunlu kullanımlara açıktır. İnternet bilgi edinme, iletişime geçme gibi sağlıklı imkanlar sunarken aynı zamanda kumar oynama gibi olumsuz kullanım alanları da sunmaktadır. İletişim kurma gibi sosyal işlevlere ilişkin imkân da sağlayabilmekte, gerçek ilişkilerin yerine sanal ve doğal olmayan ilişkilerin geçmesine de yol açabilmektedir (Andiç ve Durak Batıgün, 2021).

İnternet her ne kadar sağlıklı işlevlerle kullanılsa da onun aşırı kullanımı da sorunlu internet kullanımına, yani internet bağımlılığına yol açabilmektedir. İnternet bağımlılığı kavramı ilk kez DSM-5 te kullanılmıştır, fakat bir bozukluk olarak sınıflandırılmamaktadır (Amerikan Psikiyatri Derneği [APA], 2013). İnternet bağımlılığı; internette kalmak için uzun vakitler harcanması, internetten uzak kalındığında stres ve öfke gibi yoksunluk belirtilerinin gözlenmesi ve hayat kalitesinin olumsuz etkilenmesi olarak tanımlanabilir (Arısoy, 2009). Weinstein ve Lejoyeux (2010) internet bağımlılığını; internetin aşırı, kontrolsüz ve dürtüsel kullanımı nedeniyle bozulmalar ve sorunların ortaya çıkması şeklinde tanımlamıştır. Young (1998) internet bağımlılığını bir dürtü kontrol bozukluğu olarak açıklamıştır.

İnternet bağımlılığına ilişkin tanı kriterlerine bakıldığında şu temel kriterler karşımıza çıkmaktadır: İnternetle meşgul olunmadığında bile onunla ilgili düşüncelere sahip olma, internette hedeflenilenden daha fazla vakit geçirme, internet kullanımından dolayı ortaya çıkan tüm sorunlara rağmen kullanımın giderek artması, internetten uzak kalındığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ve internette çok vakit geçirmekten dolayı yaşam fırsatlarının kaçırılması (Khazaal vd., 2012).

Young (1998) ise internet bağımlılığına ilişkin şu tanı kriterlerini önermiştir: internet kullanımına ilişkin sürekli davranışsal ve/veya zihinsel meşguliyet içinde olma, mutluluk için sürekli daha fazla internet kullanmaya gereksinim duyma, internet kullanımını azaltmaya ya da bitirmeye yönelik girişimlerin başarısız olması, internet kullanımının kısıtlanması durumunda çökkünlük ve karamsarlık hissedilmesi, internette hedeflenenden daha fazla zaman geçirilmesi, aşırı internet kullanımı sebebiyle sosyal ilişkilerde bozulmalar olması, akademik ve mesleki fırsatların kaçırılması, internete harcanan süreye yönelik yalan söyleme ve olumsuz duygulardan uzaklaşmak için internete yönelme. Bu kriterlerden beş veya daha fazlasına sahip olunması durumunda internet bağımlılığından söz edilebilmektedir.

İnternetin kullanım alanları göz önünde bulundurulduğunda diğer bağımlılık türlerine aracılık edebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. İnternet; kumar bağımlıları için çevrimiçi kumar, alışveriş bağımlıları için çevrimiçi alışveriş, oyun bağımlıları için çevrimiçi oyun ve ilişki bağımlıları için çevrimiçi ilişki gibi birçok imkân sunmaktadır (Chou vd., 2005; Ögel, 2017). Dolayısıyla internet çok çeşitli

kullanım türü olduğu ve diğer birçok bağımlılık türüne aracılık edebileceği için de risklidir.

İnternet bağımlılığına yönelik araştırmalar incelendiğinde, onun birçok olumsuzlukla ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Derin ve Bilge (2016) internet bağımlılığının olumsuz duygularla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çam (2014) internet bağımlılığının kaygı ve depresyon ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Durak Batıgün ve Hasta (2010) İnternet bağımlılığının yalnızlık ve ketleyici kişilerarası ilişki tarzı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Durak Batıgün ve Kılıç (2011) internet bağımlılığının yüksek kaygı, nevrotizm, somatizasyon ve düşük yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Eroğlu ve Bayraktar (2017) internet bağımlılığının yalnızlık ve bilişim suçlarına ilişkin bilgi düzeyi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Sezer Efe vd. (2021) internet bağımlılığının siber zorbalık ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Karşlı (2019) internet bağımlılığı ile dindarlık arasındaki negatif yönlü ilişkiyi ortaya koymuştur. Sezen ve Murat (2018) internet bağımlılığının akran zorbalığı ve düşük duygusal zekâ ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Lam vd. (2009) internet bağımlılığının içki içme davranışı, aile memnuniyetsizliği stresle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Stavropoulos vd. (2013) internet bağımlılığının düşük akademik başarı ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan araştırmalar internet bağımlılığının çeşitli akademik, sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bunu gündeme getirme, önleme veya tedavi etmeye yönelik girişimlerin oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

2.4. DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI

Oyun, özellikle çocuklar için, belirli kurallara dayalı, eğlenceli, bazen rekabetçi, eğitici ve geliştirici etkinlikler şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bakımdan oyun, özellikle küçük yaş çocuklarının fiziksel, sosyal, zihinsel, psikolojik ve dilsel gelişimi için oldukça gerekli bir etkinliktir (Horzum, 2011; Yılmaz ve Erduran, 2016). Bununla birlikte sanayileşen, kentleşen ve bireyselleşen toplumlarda çocuklar, okul saatleri dışında, genellikle evde vakit geçirmekte ve bahsi geçen fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik gelişimi ivmelendiren akran etkileşimine dayalı

oyunlardan ziyade, daha çok insan – makine etkileşimine dayalı dijital oyunlarla meşgul olmaktadır. Öyle ki günümüzde çocuklara oyun denildiğinde akıllarına gelen ilk şey genellikle dijital oyunlardır. Dolayısıyla günümüzde, açık oyun alanlarının yerini evler, oyuncakların yerini bilgisayar, tablet ve telefonlar, gerçek arkadaşlıkların yerini ise sanal arkadaşlıklar almıştır (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Hazar vd., 2016; Tuğrul vd., 2014).

Dijital oyunlar; ancak bilgisayar, tablet, telefon, oyun konsolu, sanal gerçeklik gözlüğü gibi dijital araçlarla oynanabilen oyunlardır. Bu oyunlara, sunduğu görsel uyaranlardan dolayı video oyunları da denilmektedir (Çetin, 2013). Dijital oyunları çevrimiçi ve çevrimdışı olarak ikiye ayırmak mümkündür. Çevrimiçi dijital oyunlar, ağ veya internet bağlantısı sayesinde farklı dijital cihazlar kullanan kişilerin birlikte oynayabilecekleri oyunlardır. Çevrimdışı dijital oyunlar ise oyuncunun yalnızca makineyle birlikte oynayabildiği oyunlardır. Çevrimiçi oyunların sosyal boyutunun da olması onları çevrimdışı oyunlara kıyasla daha çekici hale getirebilmektedir (Király vd., 2014). Dijital oyunların çekici doğası, oyun bağımlılığı için bir risk faktörüdür.

Dijital oyun bağımlılığı, dijital makineler aracılığıyla oynanan oyunların çok sık ve çok uzun süreli oynanması, bu durumun duygusal, sosyal veya fiziksel sorunlara yol açmasına rağmen oyun oynama sıklığı ve zamanının azaltılamaması, ve oyun oynama davranışına yönelik kontrolün kaybedilmesi olarak tanımlanabilir. Dijital oyun bağımlılığının tanımlanmasındaki en temel kriterlerden biri, kişinin hayat işlevselliğinin, oyun oynamaktan dolayı bozulmasıdır (Griffiths, 2005; Lemmens vd., 2009).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2024) hastalık tanılarına ilişkin bir kodlama sistemi olan ICD 11'de oyun oynama bozukluğuna yer verilmiştir. Bu sisteme göre dijital oyun bağımlılığı, çevrimiçi veya çevrimdışı oynanabilen dijital oyunların sık ve uzun süreli oynanmasıyla ilişkili olarak şu davranışların gözlenmesidir: oyun oynama davranışı üzerindeki kontrolün kaybedilmesi, oyun oynama davranışının diğer yaşam aktivitelerinin önüne geçmesi, oyun oynamanın psikolojik, sosyal, akademik ve mesleki alanlarda belirgin bozulmalara yol açması, olumsuz sonuçlarının ortaya çıkmasına rağmen oyuna ayrılan zamanın kısıtlanmaması ya da

artmaya devam etmesi. Bu davranışlar sürekli görülebileceği gibi epizodik (bağlamsal) olarak da gözlenebilir.

Dijital oyun bağımlılığını ölçmeye yönelik çalışmalarda ortaya çıkan yedi faktör de bu bağımlılığın yedi temel kriteri olarak kabul edilebilir:

1. Belirginlik: Oyun oynamanın hayattaki en önemli etkinlik olması, zihnin ve bedenin onunla meşgul olması, duygulanımın ondan etkilenmesi.
2. Dayanıklılık: Oyun oynama süresinin giderek artması.
3. Duygusal durum değiştirme: Oyun oynamanın neşe verici ya da sakinleştirici etki yapması.
4. Geri çekilme: Oyun bırakıldığında fiziksel ve duygusal rahatsızlıkların hissedilmesi.
5. Nüksetme: Oyunu bırakma ya da azaltma girişimlerinin başarısız sonuçlanması.
6. Çatışma: Aşırı oyun oynama sebebiyle kişilerarası çatışmalar yaşanması.
7. Sorunlar: Aşırı oyun oynama sebebiyle psikososyal uyumun bozulması (Ilgaz, 2015; Lemmens vd., 2009).

Oyun bağımlılığına yönelik araştırmalar incelendiğinde, onun birçok olumsuzlukla ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Güvendi vd. (2019) oyun bağımlılığının saldırganlıkla ilişkili olduğunu bulmuştur. Bülbül vd. (2018) oyun bağımlılığı arttıkça ders çalışma süresinin ve akademik başarının azaldığını ortaya koymuştur. Hazar vd. (2017) oyun bağımlılığının düşük fiziksel aktivite ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Karaca vd. (2016) oyun bağımlılığı ile sosyal anksiyetenin ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Taş ve Güneş (2019) oyun bağımlılığının aleksitimi (duygu körlüğü) ve sosyal anksiyete ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Aydın ve Horzum (2015) oyun bağımlılığının nevrozizm ile ilişkisini ortaya koymuştur. Dağ vd. (2021) oyun bağımlılığının uyku sorunları ve düşük akademik başarı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ko vd. (2009) oyun bağımlıları ile madde bağımlılarının beyin görüntülemelerinde benzerlikler saptamıştır. Brunborg vd. (2013) oyun bağımlılığının üzgünlük, öfke, gerginlik, korku, yorgunluk, bitkinlik ve kötü ruh hali ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Milani vd. (2018) oyun bağımlılığının işlevsel olmayan baş etme stratejileri ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan araştırmalar dijital oyun bağımlılığının çeşitli akademik, sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bunu gündeme getirme, önleme veya tedavi etmeye yönelik girişimlerin oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

2.5. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI

İnternetin insanlara sunduğu farklı imkanlarla birlikte sosyalleşme ve paylaşma anlayışı da zaman içinde değişikliklere uğramıştır. Günümüzde artık sosyalleşebilmek ve paylaşımda bulunabilmek için evden çıkıp başka insanlarla bir araya gelme zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Artık internete bağlanabilen birçok cihaz aracılığıyla, iletişimin birçok çeşidini kurabileceğimiz sosyal ağ siteleri ve uygulamaları bize hizmet etmekte, hatta hayatımızın önemli bir parçası haline gelmektedirler (Göker vd., 2010; Stevenson, 2002). Özellikle kullanıcılara kendi kişisel sayfalarında yazılı ve görsel paylaşımlar yapma, başkalarının paylaşımlarını görebilme, bunlara yorum yapabilme ve diğer kullanıcılarla sohbet edebilme imkânı sunan MySpace ve Facebook'un 2003 ve 2004 yıllarında ortaya çıkması sosyal medyanın hayatımızın içine hızlı ve etkili girişini ivmelendirmiştir (Murphy vd., 2014).

Sosyal medya, her türlü kişisel içeriğin paylaşılabilirdiği tüm platformları kapsamaktadır. Dolayısıyla Instagram, Youtube, WhatsApp veya X gibi bilindik sosyal medya platformlarının yanında tüm forumlar, sözlükler, bloglar, podcastler, görsel paylaşım platformları, soru-cevap platformları ve daha nice sosyal medya kavramının içine dahildir. Bir başka deyişle kişilerin birbirleriyle yazılı, sözlü, işitsel veya görsel herhangi bir paylaşımda bulunmalarına izin veren çevrimiçi araçların tümü sosyal medyadır (Taprial ve Kanwar, 2012).

Modern sosyal medyanın temel özelliği iki yönlü iletişime, yani kişilerin iletiyi hem ileten hem de alan konumda olabilmelerine imkân sunması ve bu etkileşimlerden bir değer ortaya çıkarmasıdır. Bu değer kişiye, zamana ve mekâna göre değişmekle birlikte, kimi zaman eğlence, kimi zaman vakit geçirme, kimi zaman bilgi edinme, kimi zaman para kazanma, kimi zaman yeni arkadaş edinme, kimi zaman eski dostlarla bir araya gelme, kimi zaman özdeğer geliştirme, kimi

zaman pazarlama... gibi birçok şekilde ortaya çıkabilmektedir (Carr ve Hayes, 2015). Sayılamayacak kadar değer üretmesi ve daha fazlasını da üretme potansiyeli olması belki de sosyal medyanın hızlı bir şekilde bu kadar hayatımızın içine girmesinin temel sebeplerinden biridir.

2023 yılına ait veriler incelendiğinde internet kullanımında en önemli paylardan birinin sosyal medya uygulamalarına ait olduğu, dünyada sosyal medya kullanımının giderek arttığı ve sosyal medyada ortalama iki buçuk saat zaman geçirildiği göze çarpmaktadır. 8.01 milyar olan dünya nüfusunun %59.4'ü (4.76 milyar) aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Türkiye'de ise bu oran dünya ortalamasının üzerindedir. 85.59 milyon olan Türkiye nüfusunun %73.1'i (62.55 milyon) aktif sosyal medya kullanıcısıdır ve sosyal medyada günde ortalama 2 saat 54 dakika vakit geçirilmektedir. Android cihaz kullanıcıları bir ayda ortalama yaklaşık 21 saat Instagram'da, 21 saat Tiktok'ta, 18.5 saat Youtube'da, 12 saat Whatsapp'ta ve 10 saat Facebook'ta vakit geçirmektedirler (We are Social, 2023).

Bu veriler değerlendirildiğinde zamanımızın ortalama yaklaşık sekizde birinin sosyal medyada geçtiği; dolayısıyla günümüzde sosyal medyanın hayatımızın önemli bir parçası olduğu söylenebilir. Sosyal medya kullanımı arttıkça bağımlılık riskinin ve psikopatolojik semptomların arttığı, sosyal medya bağımlılığının özellikle ergenler arasında giderek artan bir sorun olduğu (Pantic vd., 2012; Van den Ejinden vd., 2016) göz önünde bulundurulduğunda sosyal medya bağımlılığı riskine vurgu yapmak gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı, sosyal paylaşım amacıyla kurulan site ve dijital platformları kullanmaya yönelik yoğun istek duymak, dijital sosyal paylaşımlarla ilgili endişe hissetmek ve sosyal medya platformlarında harcanan zaman ve çaba nedeniyle normal hayat akışının bozulması şeklinde tanımlanabilir (Schou Andreassen ve Pallesen, 2014). Sosyal medya kullanımının bağımlılık olarak değerlendirilebilmesi için belirli kriterler bulunmaktadır: 1) sosyal medya sitelerini ya da platformlarını kullanmak için aşırı düzeyde zihinsel enerji ve zaman harcama, 2) sosyal medyada hedeflenenden daha fazla vakit geçirme ve tatmin için gerekli sürenin giderek artması, 3) sosyal medyayı duygusal ve kişisel sorunlara karşı bir sığınak olarak kullanma, 4) sosyal medyadan uzaklaşıldığında huzursuz olma, 5) sosyal medya kullanımını azaltma ya da bırakma girişimlerinin başarısız olması ve 6)

sosyal medya kullanımındaki aşırılık nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlığın bozulması (Andreassen vd., 2012; Griffiths, 2005). Bir başka deyişle sosyal medya bağımlılığı, kişinin keyifli vakit geçirdiği için değil de, kendini zorunda hissettiği için - tüm olumsuz etkilerine rağmen - sosyal medya kullanmasıdır (Saticı, 2020).

Sosyal medya bağımlılığına yönelik araştırmalar incelendiğinde, onun birçok olumsuzlukla ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin Bilgin (2018) sosyal medya bağımlılığının paranoid düşünceler, anksiyete, öfke, düşmanlık ve psikotizm ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Karadağ ve Akçınar (2019) sosyal medya bağımlılığının depresyon, somatizasyon ve obsesif-kompulsif bozukluk ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Uzun vd. (2016) sosyal medya bağımlılığı ile düşük benlik saygısı arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Demircan vd. (2022) sosyal medya bağımlılığının siber zorbalıkla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Arđın (2019) sosyal medya bağımlılığının narsizmle ilişkisini ortaya koymuştur. Ergen ve Akacan (2021) sosyal medya bağımlılığının düşük duygusal zekâ ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Longstreet ve Brooks (2017) sosyal medya bağımlılığının düşük hayat tatmini ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Satapara vd. (2023) sosyal medya bağımlılığının yorgunluk, baş, sırt, bilek, boyun ve diz ağrısı, gastrit ve göz bozuklukları gibi fiziksel rahatsızlıklarla ilişkili olduğunu bulmuştur. Chua vd. (2020) sosyal medya bağımlılığının düşük akademik uyumla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Malak vd. (2019) sosyal medya bağımlılığının, yüksek stres ve kaygı aracılığıyla, düşük akademik performansla ilişkili olduğunu bulmuştur.

Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan araştırmalar sosyal medya bağımlılığının çeşitli akademik, sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bunu gündeme getirme, nleme veya tedavi etmeye yönelik girişimlerin oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

2.6. TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN AKADEMİK BAşARISIYLA İLİşKİSİNE YÖNELİK ARAşTIRMALAR

Bu bölümde - bu araştırmanın ana problemine uygun olarak - akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığlarının akademik başarı ile ilişkisini inceleyen yurtiçi ve yurtdışı araştırmaların bulguları sunulmuştur. Araştırmalar

taranırken, yayın yanlılığından (hakemli dergilerde istatistiki anlamlılığın doğrulandığı araştırmaların daha çok yayımlanması) kaçınmak amacıyla, hem yayımlanmış makaleler hem de yayımlanmamış tezler dahil edilmeye gayret edilmiştir.

2.6.1. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Akademik Başarı

Baykan vd. (2021) tıp fakültesine devam eden üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, akademik başarı ve akademik erteleme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 511 tıp fakültesi öğrencisiyle yapılan araştırmada akıllı telefon bağımlılığının akademik erteleme davranışını arttırdığı bu yolla akademik not ortalamalarında düşüşlere neden olduğu bulunmuştur. Ayrıca kadınların akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Göktaş (2019) lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, nomofobi (cep telefonu olmadan kalamama korkusu) ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 588 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada akıllı telefon bağımlılığının nomofobi ile pozitif, akademik başarı ile negatif yönlü anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur. Buna göre nomofobi, akademik başarıyı akıllı telefon bağımlılığı aracılığıyla yüksek düzeyde yordamaktadır.

Hamutoğlu vd. (2018) üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının cinsiyet, mobil oyun oynama sıklığı ve akademik başarı ile ilişkilerini araştırmıştır. 301 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada akıllı telefon bağımlılığının cinsiyetle anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, mobil oyun oynama durumu ve sıklığıyla ilişkili olduğu ve akademik başarıyla negatif yönlü ilişkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun ve Saray Kılıç (2022) lise öğrencilerinde internet ve akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, uyku ve akademik başarı ile ilişkisini araştırmıştır. 407 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada hem internet hem de akıllı telefon bağımlılığının yalnızlıkla pozitif yönde, uyku kalitesi ve akademik başarıyla ise negatif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Bülbül ve Tunç (2018) akıllı telefon bağımlılığı ve oyun bağımlılığına yönelik ölçek geliştirme çalışmalarında bu iki değişkenin akademik başarıya etkisini araştırmıştır. 446 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada hem akıllı telefon bağımlılığı hem de oyun bağımlılığının akademik başarıyı negatif yönde etkilediği, oyun bağımlılığının akademik başarı üzerinde akıllı telefon bağımlılığına kıyasla daha güçlü etkisi bulunduğu ve her iki bağımlılık türünü de başlama yaşının negatif yönde yordadığı bulunmuştur.

Özsavran ve Kuzlu Ayyıldız (2022) sağlık alanında eğitim veren bir meslek yüksek okuluna devam eden üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının akademik başarı ile ilişkisi araştırmıştır. 349 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Bukhori vd. (2019) Malezya'daki üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, başarı motivasyonu, ders kitabı okuma yoğunluğu ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 720 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ve başarı motivasyonunun ders kitabı okuma yoğunluğunu doğrudan etkilediği; akıllı telefon bağımlılığı, başarı motivasyonu ve akademik ders kitabı okuma yoğunluğunun ise akademik başarıyı doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Akıllı telefon bağımlılığı, ders kitabı okuma yoğunluğu aracılığıyla akademik başarıyı etkilemektedir. Yani akıllı telefon bağımlılığı akademik ders kitaplarıyla geçirilen zamanı olumsuz etkilemekte, bu da akademik başarının düşmesine neden olmaktadır.

Raza vd., (2020) Pakistan'daki üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, öz düzenleme, genel öz yeterlilik, siber ahlaklık ve akademik başarı arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Pakistan'da özel bir üniversiteye giden 453 öğrenciyle yapılan araştırmada, akıllı telefon kullanımı ve siber ahlaklığın akıllı telefon bağımlılığını pozitif yönde ve önemli ölçüde etkilediği, öz düzenlemenin akıllı telefon bağımlılığı ve siber ahlaklık üzerindeki negatif yönde anlamlı etkisinin bulunduğu, genel öz yeterliliğin siber ahlaklık üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, akıllı telefon bağımlılığının öğrencilerin akademik başarısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.

Sunday vd. (2021) 16 ülkeden 147.943 üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem büyüklüğü sağlayan 44 çalışmanın dahil edildiği bir meta-analiz çalışması yürütmüştür. Sonuçlar, akıllı telefon bağımlılığının öğrenmeyi ve akademik performansı negatif etkilediğini göstermektedir. Ayrıca bulgular, ders çalışırken telefon kullanımı arttıkça, öğrenme ve akademik başarı üzerindeki negatif etkinin de arttığını göstermektedir. Bununla birlikte akıllı telefon bağımlılığı, öğrencilerin akademik başarıları ve öğrenmeleri için gereken bilişsel yeteneklerini de negatif etkilemektedir.

Zhang ve Zeng (2024) Çin'deki üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, akademik başarı, akademik kaygı ve akademik kontrol arasındaki ilişkileri araştırmıştır. 2097 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada, akıllı telefon bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve bu ilişkide akademik kaygının aracı görevi gördüğü ortaya çıkmıştır.

Boumosleh ve Jaalouk (2018) Lübnan'daki üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 688 üniversite öğrencisiyle yürütülen araştırmada, akıllı telefon bağımlılığı ve akademik başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Mafla vd. (2021) Kolombiya'daki dış hekimliği öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Dış hekimliği fakültesinden 374 öğrenciyle yapılan araştırmada, akıllı telefon bağımlılığı yaygınlığının örneklem grubunda düşük olduğu, bununla birlikte akıllı telefon bağımlılığının akademik başarı ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu ilginç bulgu, dış hekimliği öğrencilerinin akıllı telefonlarını eğlence ya da vakit geçirme amacından ziyade öğretmenlerden, hastalardan ve dış teknisyenlerinden bilgi almak, iletişim kurmak ve ödev yapmak amacıyla kullanıyor olabileceklerine bağlanmıştır.

2.6.2. İnternet Bağımlılığı ve Akademik Başarı

Demir ve Kutlu (2017) lise öğrencilerinde internet bağımlılığı, akademik başarı ve akademik erteleme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 390 lise öğrencisiyle yapılan

araştırmada, internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü, internet bağımlılığı ile akademik erteleme arasında da negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Tekin (2020) lise öğrencilerinde internet bağımlılığı, akademik başarı ve devamsızlık arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 220 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada, internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü, internet bağımlılığı ile devamsızlık arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca örneklem grubundaki lise öğrencilerinin %64'ünün internet bağımlılığı sınırında ya da internet bağımlısı olduğu vurgulanmıştır.

Çubuk (2019) ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı, akademik başarı ve fiziksel aktivite arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 2137 ortaokul öğrencisiyle yapılan araştırmada, internet bağımlılığının fiziksel aktivite düzeyi ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, fiziksel aktivitenin akademik başarıyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı ve internet bağımlılığının akademik başarı ile negatif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu rapor edilmiştir.

Medikoğlu (2018) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 199 dördüncü sınıf öğrencisiyle yapılan araştırmada internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Gelbal Öner ve Yerlisu Lapa (2022) lise öğrencilerinde akademik başarı, internet bağımlılığı ve serbest zamanda sıkılma arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Anadolu liselerine devam eden 920 öğrenciyle yapılan araştırmada, serbest zamanda sıkılma ve internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü, internet bağımlılığı ve akademik başarı arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Yavuz (2018) lise öğrencilerinde internet bağımlılığı, akademik başarı ve internet kullanım süresi arasındaki ilişkileri araştırmıştır. 997 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerin, orta ve düşük başarılı öğrencilere kıyasla, internette daha az vakit geçirdikleri ve internet bağımlılığı puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Zhang vd., (2018) Çin'deki ortaokul öğrencilerinde, akademik başarı, internet bağımlılığı, akademik bağlılık ve sınıf başarı normu arasındaki ilişkiyi boylamsal

olarak incelemiştir. 2407 ortaokul öğrencisinden elde edilen iki dalga verinin analizi sonucunda, internet bağımlılığının ergenlerin daha sonraki akademik başarıları üzerindeki olumsuz etkisine, bireysel düzeyde akademik katılım ve hoşnutsuzluğun aracılık ettiği bulunmuştur. Ayrıca, sınıf başarı normu, yüksek sınıf başarı normu sınıflarında anlamlı bir dolaylı etki ve düşük sınıf başarı normu sınıflarında anlamlı olmayan bir etki ile akademik hoşnutsuzluk ve başarı arasındaki ilişkiyi yönetmiştir.

Arbabisarjou vd. (2016) İran'daki bir tıp bilimleri üniversitesi öğrencilerinde, internet bağımlılığı, akademik başarı ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 600 tıp öğrencisiyle yapılan araştırmada, öğrencilerin %12,5'inin internet bağımlısı olduğu, internet bağımlılığının hem akademik başarı hem de duygusal zekâ ile negatif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu ortaya konmuştur.

Stavropoulos vd. (2013) Yunanistan'daki lise öğrencilerinde internet bağımlılığının akademik başarı ile ilişkisini araştırmıştır. 2090 ergenle yapılan araştırmada, lise öğrencilerindeki internet bağımlılığı oranının %3.1 olduğu ve internet bağımlılığının akademik başarı ile negatif yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Ghahremani vd. (2013) İran'daki bir tıp bilimleri üniversitesi öğrencilerinde, internet bağımlılığının, akademik başarı dahil, çeşitli değişkenlerle ilişkisini araştırmıştır. 298 tıp öğrencisiyle yapılan araştırmada, internet bağımlılığı ile sohbet, seks, kişisel dizüstü bilgisayara sahip olma, bilgisayarla çalışma saatleri ve internette gezinme saatleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu, ancak internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki bulunmadığı ortaya konmuştur.

Usman vd. (2014) Malezya'daki yabancı kökenli üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çin, Yemen, Somali ve Endonezya kökenli 120 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada, internet bağımlılığının cinsiyet ya da etnik kökene göre farklılaşmadığı ve akademik başarı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

Leung ve Lee (2012) Hong Kong'daki 9-19 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlerde, internet okuryazarlığı, internet bağımlılığı belirtileri, internet etkinlikleri ve akademik performans arasındaki ilişkileri araştırmıştır. 718 çocuk ve ergenle yürütülen araştırmada, internet okuryazarlığı ve internet bağımlılığı arasında-

beklenenin aksine – pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, internet faaliyetlerinden özellikle sosyal ağ siteleri ve çevrimiçi oyunların internet bağımlılığıyla pozitif yönlü ilişkisinin olduğu ve internet bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur.

2.6.3. Oyun Bağımlılığı ve Akademik Başarı

Delebe ve Hazar (2022) ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı, fiziksel özellikler ve akademik başarı arasındaki ilişkileri incelemiştir. 505 ortaokul öğrencisiyle yapılan araştırmada, oyun bağımlılığının akademik başarı ve kardiyovasküler verim ile negatif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu ortaya konmuştur.

Bülbül vd. (2018) üniversite öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı, akademik başarı ve kişisel özellikler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 446 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada, oyun bağımlılığının ders çalışma süresi ve akademik başarıyla negatif yönlü ilişkisinin olduğu ve oyun bağımlıların kendilerini akademik anlamda başarısız görmedikleri bulunmuştur.

Dağ vd. (2021) ilkokul öğrencilerinde oyun bağımlılığı, uyku ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 123 ilkokul öğrencisi ve velileriyle yapılan araştırmada, öğrencilerin %92'sinin dijital oyun bağımlılığı riski olduğu, riskli gruptaki öğrencilerin tümünün uyku sorunları yaşadığı, uyku süresi ile akademik başarı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu ve oyun bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur.

Kestane (2019) ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 697 ortaokul öğrencisiyle yapılan araştırmada, özel ortaokula giden öğrencilerde oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasında negatif yönlü ilişki bulunduğu, ancak devlet okuluna ve imam hatip ortaokuluna giden öğrencilerde oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu durum özel okul öğrencilerinin dijital oyun araçlarına erişme imkanlarının daha fazla olmasıyla açıklanmıştır.

Dikmen vd. (2022) lise öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 994 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada, oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve oyun bağımlılığının akademik başarıyı yordadığı bulunmuştur.

Pesen ve Şanlı (2018) Siirt merkezdeki ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerde, bilgisayar oyun bağımlılığını incelemiştir. 263 öğrenciyle yapılan araştırmada bilgisayar oyunu bağımlılığının akademik başarıya göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Oyun bağımlılığı ve akademik başarı ilişkisinde ulaşılan tek anlamlı farklılık, bilgisayar oyunundan dolayı sorumlulukları yerine getirememeye alt boyutunda, pekiyi düzeyinde nota sahip öğrencilerin, orta düzeyinde nota sahip öğrencilerden daha düşük puanlar alması olmuştur.

Haghibin vd. (2013) İran'daki normal ve DEHB'li lise birinci sınıf öğrencilerinde, video oyun bağımlılığı, özdenetim ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 339 öğrenciyle yapılan araştırmada, video oyun bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu, özdenetim ile akademik başarı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve DEHB tanısı olan öğrencilerin video oyun bağımlılıklarının normallere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. DEHB ile oyun bağımlılığında dürtüsellüğün ortak faktör olduğu vurgulanmıştır.

Brunborg vd. (2014) Norveç'teki lise öğrencilerinde oyun bağımlılığı, depresyon, alkol alma, davranış problemleri ve akademik başarı arasındaki ilişkileri araştırmıştır. 1928 ergenle yapılan araştırmada, Video oyunu bağımlılığının depresyon, düşük akademik başarı ve davranış problemleriyle anlamlı ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Anggraeni ve Wihardja (2020) Endonezya'daki lise son sınıf öğrencilerinde, çevrimiçi oyun bağımlılığının akademik başarı ile ilişkisini incelemiştir. 95 öğrenciyle yapılan araştırmada oyun bağımlılığı ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur.

Skoric vd. (2009) Singapur'daki ilköğretim öğrencilerinde video oyun bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 333 öğrenciyle yapılan araştırmada oyun bağımlılığının akademik performansla negatif yönlü anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur.

He vd. (2024) Çin'deki ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinde akademik başarı, dikkat sorunları ve oyun bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Toplam 1576 öğrenciyle yapılan araştırmada, oyun bağımlılığının ortaokul öğrencilerinde dikkat sorunları ile akademik başarı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği, ancak lise öğrencilerinde aracılık etmediği ve üniversite öğrencilerinde dikkat sorunlarının oyun bağımlılığı yoluyla akademik başarı üzerinde dolaylı bir etki gösterdiği bulunmuştur. Akademik performansı artırmak ve dikkat sorunlarının olumsuz etkilerini azaltmak için oyun davranışını sınırlandırmanın önemi vurgulanmıştır.

Hawi vd. (2018) Lübnan'daki lise öğrencilerinde oyun bağımlılığı, uyku ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 524 ergenle yapılan araştırmada, oyun bağımlılığı yaygınlığının %9.2 olduğu, oyun bağımlılığının daha küçük yaş, daha az uyku ve daha düşük akademik başarı ile ilişkili olduğu ve bağımlıların yalnızca çevrimiçi oyunları tercih ettiği bulunmuştur.

2.6.4. Sosyal Medya Bağımlılığı ve Akademik Başarı

Borak ve Beki (2021) lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 485 öğrenciyle yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Kumcağız vd. (2019) lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, arkadaşlık ilişkileri ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi nitel araştırma yöntemiyle incelemiştir. 258 öğrenciyle yapılan araştırmada, sosyal medya bağımlılığının akademik başarıyı ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Küçükaya vd. (2022) hemşirelik bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinde, sosyal medya bağımlılığı, akademik özyeterlilik ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 493 öğrenciyle yapılan araştırmada, sosyal medya bağımlılığı ile derste sosyal medyayı kontrol etme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, ancak sosyal medya bağımlılığı ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur.

Göksu (2019) lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 810 öğrenciyle yapılan araştırmada, sosyal medya bağımlılığı ve akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Doğrusever (2021) Siirt'teki lise öğrencilerinde, sosyal medya bağımlılığı, akademik başarı ve kişisel değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 386 öğrenciyle yapılan araştırmada, sosyal medya bağımlılığı ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, sosyal medya bağımlılığının sosyal medyada geçirilen süre, sosyal medya hesabı sayısı ve sosyal medyayı kullanma amacına göre farklılaştığı ve örneklem grubunun yaklaşık %20'sinin sosyal medya bağımlısı olduğu bulunmuştur.

Azizi vd. (2019) İran'daki bir tıp bilimleri üniversitesindeki öğrencilerde, sosyal medya bağımlılığı ve akademik performans arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 360 öğrenciyle yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı ve akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Al-Menayes (2015) Kuveyt'teki üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanımı, bağımlılığı ve bağımlılığının akademik performans üzerindeki etkisini araştırmıştır. 1327 öğrenciyle yapılan araştırmada, sosyal medyada geçirilen sürenin akademik performansı olumsuz etkilediği ve sosyal medya bağımlılığın akademik başarıyı negatif yönde yordadığı bulunmuştur.

Bou-Hamad (2020) Lübnan'daki üniversite öğrencilerinde, sosyal medya bağımlılığı, yaşam alışkanlıkları ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 112 öğrenciyle yapılan araştırmada, aşırı sosyal medya kullanımı, sigara kullanımı ve romantik ilişkilerin daha düşük akademik performansla önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Caratiquit ve Caratiquit (2023) Filipinler'deki lise öğrencilerinde, sosyal medya bağımlılığı, uzaktan eğitimde akademik başarı ve akademik erteleme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 223 öğrenciyle yapılan araştırmada, akademik erteleme ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, akademik başarı ile akademik erteleme arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, sosyal medya bağımlılığı ile akademik başarı arasında negatif yönlü anlamlı

bir ilişki olduğu ve sosyal medya bağımlılığı ile akademik başarı arasındaki ilişkiye akademik ertelemenin tamamen aracılık ettiği bulunmuştur.

Zhao (2023) Çin'deki üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, akademik başarı ve stres arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 372 öğrenciyle yapılan araştırmada, kullanım yoğunluğunun sosyal medya bağımlılığının önemli bir yordayıcısı olduğu, hem sosyal medya bağımlılığı hem de stresin akademik performans üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve stresin sosyal medya bağımlılığı ile akademik performans arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı bulunmuştur.

Oguguo vd. (2020) Nijerya'daki lise öğrencilerinde sosyal medya kullanımı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 150 öğrenciyle yapılan araştırmada, öğrencilerin yeni arkadaşlar edinmek, ödevleri hakkında araştırma yapmak, diğer eğitim materyalleri için kaynak bulmak, en son trendleri ve haberleri takip etmek için sıklıkla sosyal medyaya girdikleri, öğrencilerin günde ortalama 2 ila 4 saatlerini sosyal medyada geçirdikleri ve sosyal medya kullanım sıklığının akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilen analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli; iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığı, düzeyi veya yönünün müdahale edilmeden, olduğu haliyle incelenmesine yönelik bir araştırma modelidir (Karasar, 2017). Araştırmada Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkinin olduğu haliyle ortaya konulması amaçlandığından ilişkisel tarama modeli seçilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma sonuçlarının genellenmesi amaçlanan kümeye evren; belli kurallara göre seçilmiş ve evreni temsil ettiği kabul edilen küçük kümeye ise örneklem denmektedir (Karasar, 2017). Örneklem seçimi için kullanılan çeşitli yöntemler vardır. Bu yöntemlerden biri olan uygun örneklem yöntemi ekonomik gerekçelerle örneklemin en yakın ve en uygun kişilerden seçilmesidir (Robson, 2017). Bu araştırmanın evrenini Kocaeli ilindeki Anadolu lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evren içinden örneklem seçimi ekonomik gerekçelerden dolayı uygun örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Bu bağlamda 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Kocaeli'nin Gebze ilçesindeki çeşitli Anadolu liselerine devam eden toplam 503 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. İncelenen değişkenlerden biri akademik başarı olduğu ve akademik başarı puanlarının farklı lise türlerinde farklı düzeyleri ifade edeceği değerlendirildiğinden örneklem Anadolu lisesi öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Örneklem grubuna ait bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklem Grubuna İlişkin Betimleyici Bilgiler

	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kız	297	59
	Erkek	206	41
	Toplam	503	100
Sınıf	9. sınıf	114	22.7
	10. sınıf	133	26.4
	11. sınıf	117	23.3
	12. sınıf	139	27.6
	Toplam	503	100
Bölüm	Bölüm seçmemiş	126	25
	Sözel	19	3.8
	Eşit Ağırlık	179	35.6
	Sayısal	169	33.6
	Dil	8	1.6
	Kayıp veri	2	0.4
	Toplam	503	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kız öğrencilerin sayısı ($n = 297$), erkek öğrencilerin sayısından ($n = 206$) fazla olsa da örneklem grubundaki kız (%59) – erkek (%41) oranının nispeten dengeli olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca örneklem grubunun sınıf düzeylerine göre oldukça dengeli dağıldığı (%22.7 - %27.6), dolayısıyla 14 – 18 yaş aralığında dengeli bir dağılım olduğu göze çarpmaktadır. Bununla birlikte örneklem grubunun bölüme göre dağılımının dengesiz olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum Anadolu lisesi öğrencilerinin genellikle eşit ağırlık ve sayısal bölümlerinde yığılmasıyla açıklanabileceği gibi, araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmasının bir sınırlılığı olarak da açıklanabilir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırma kapsamında Kocaeli Üniversitesi Etik Kurulundan, Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden, ölçek sahiplerinden, katılımcılardan ve velilerinden gerekli izinler alındıktan sonra veriler; kişisel bilgi formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu (Şata ve Karip, 2017), Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (Kutlu vd., 2016), Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği (İlgaz, 2015) ve

Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Demirci, 2019) kullanılarak toplanmıştır. Öğrencilerin samimi yanıtlama motivasyonlarını olumlu yönde etkileyeceği değerlendirildiğinden özellikle az maddeli ölçekler seçilmeye gayret edilmiştir. Veriler basılı formlar aracılığıyla bizzat araştırmacının kendisi tarafından öğrencilerin sınıflarında toplanmıştır. Araştırmacının veri toplama sürecini bizzat yürütmesinin; hem veri toplama öncesinde gerekli bilgilendirmenin doğru şekilde yapılması, hem veri toplama esnasında öğrenci sorularının yanıtlanabilmesi, hem de veri toplama sonrasında gizliliğin sağlanabilmesi için önemli olduğu düşünülmektedir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

3.4.1 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan öğrencilerin not ortalamaları, cinsiyetleri, sınıf seviyeleri ve aile eğitim düzeyleri gibi kişisel bilgilerini edinmek için araştırmacı tarafından hazırlanan dokuz maddelik formdur.

3.4.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği - Kısa Versiyonu

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerini ölçmeye yönelik, öz bildirim dayalı, tek boyutlu, 10 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının yapı geçerliliğine ilişkin lise öğrencileri örnekleminde yapılan doğrulayıcı faktör analizinde tek faktörlü yapının uyum gösterdiği bulunmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliğini değerlendirmek için düzeltilmiş madde-toplam test korelasyonlarına bakılmış ve korelasyon katsayıların 0.64 ile 0.82 aralığında olduğu rapor edilmiştir. Güvenirlilik çalışmaları kapsamında Cronbach α ve McDonald ω değerlerine bakılmış, bu değerler sırasıyla .90 ve .94 bulunmuştur. İki aşamalı kümeleme analizi kullanılarak yapılan değerlendirmede ortalama için kesme puanı 2.95 olarak bulunmuştur. Buna göre bu değerin altında ortalamaya sahip ergenlerin akıllı telefon bağımlısı olmadığı, bu değerin üstünde ortalamaya sahip ergenlerin ise akıllı telefon bağımlısı olduğu değerlendirilebilmektedir (Şata ve

Karip, 2017). Bu çalışmada ölçekten elde edilen verilere ilişkin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) .83 bulunmuştur.

3.4.3. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF)

Young İnternet Bağımlılığı Testi, 12 maddeden oluşan beşli Likert tipinde, öz bildirim dayalı bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 60'tır. Ölçekten alınan puanların artması internet bağımlılığı düzeyinin arttığını göstermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında yapı geçerliliği kapsamında üniversite ve lise öğrencileri örneklemelerinde açımlayıcı faktör analizi uygulanmış, tek faktörlü yapının her iki örneklemde de uyum gösterdiği rapor edilmiştir. Lise öğrencileri örnekleminde tek faktörlü yapı, toplam varyansın %48.9'unu açıklamaktadır. Ayrıca ölçeğin tek faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizine tabii tutulmuş ve yeterli uyum gösterdiği rapor edilmiştir. Ölçüt geçerliliğini incelemek amacıyla lise öğrencileri örnekleminde YİBT-KF, Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği, Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği - Kısa Formu ve Yaşam Doyumu Ölçeği uygulanmış, YİBT-KF ile diğer ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla .56, .59 ve -.24 bulunmuş, tüm korelasyonların istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < .001$) belirtilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlılık (Cronbach alfa) ve test-tekrar test korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Lise öğrencileri örnekleminde Cronbach alfa katsayısı ve test-tekrar test korelasyonunun her ikisi de .86 olarak bulunmuştur (Kutlu vd., 2016). Bu çalışmada ölçekten elde edilen verilere ilişkin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) .81 bulunmuştur.

3.4.4. Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği

Ergenler için Oyun Bağımlılığı Ölçeği, 21 maddeden oluşan, beşli Likert tipinde, öz bildirim dayalı bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 21 en yüksek puan 105'tir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe oyun bağımlılığı düzeyi artmaktadır. Ölçek belirginlik, dayanıklılık, durum değiştirme, geri çekilme, nüksetme, çatışma ve sorunlar şeklinde isimlendirilen yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla

12-18 yaş arası öğrenciler örnekleminde doğrulayıcı faktör analizi yapılmış; yedi faktörlü yapının yeterli uyum gösterdiği rapor edilmiştir. Ölçeğin güvenirliğini test etmek amacıyla Cronbach alfa katsayısına bakılmış; tüm ölçeğin Cronbach α değeri .92, faktörlerin değerleri sırasıyla .78, .79, .66, .74, .85, .83 ve .62 bulunmuştur (İlgaz, 2015). Bu çalışmada tüm ölçekten elde edilen verilere ilişkin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) .95 bulunmuştur.

3.4.5. Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, 6 maddeden oluşan, beşli Likert tipinde, tek faktörlü, öz bildirime dayalı bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 30'dur. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe sosyal medya bağımlılığı düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi çalışmaları üniversite öğrencileri örnekleminde yapılmış ve tek faktörlü yapının toplam varyansın %52.8'ini açıkladığı belirlenmiştir. Aynı zamanda ölçeğin yapısı lise öğrencileri örnekleminde doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş; uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu bildirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .82; test-tekrar test güvenirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur (Demirci, 2019). Bu çalışmada ölçekten elde edilen verilere ilişkin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) .85 bulunmuştur.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın verileri öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ve dijital program kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin güvenirliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısıyla incelenmiş, ölçeklerden elde edilen verilere ilişkin Cronbach alfa değerleri .81 ile .95 aralığında bulunmuştur. Öğrencilerin not ortalamaları ve ölçek puanlarına ilişkin verilerin normalliği çarpıklık-basıklık katsayılarıyla incelenmiş, bu katsayılar -1 ile +1 aralığında olduğundan verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2011).

Betimsel analiz (frekans, yüzde, toplam, aritmetik ortalama, standart sapma vb.) işlemlerinin ardından; akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon,

internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı puanları arasındaki ilişki, Pearson Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. Akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı puanlarının kişisel bilgi formundan elde edilen değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir (Büyüköztürk, 2011). Anlamlılık düzeyi $\alpha = .05$ olarak kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı kapsamında araştırılan problem ve alt problemlere ilişkin analiz sonuçları sunulmuştur. Öncelikle çalışma kapsamında araştırılan, Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları, akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri, internet bağımlılığı düzeyleri, oyun bağımlılığı düzeyleri ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri betimsel istatistiklerle incelenmiş; bu istatistiklere ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler*

	n	$\bar{x}$	ss	En düşük	En yüksek	Çarpıklık	Basıklık
Not ortalaması	503	77.19	10.44	48	99.5	-.41	-.20
Akıllı telefon bağımlılığı	503	2.36	.72	1	4.60	.40	-.12
İnternet bağımlılığı	503	2.34	.65	1	4.67	.53	.03
Oyun bağımlılığı	503	2.00	.89	1	5	.88	.27
Sosyal medya bağımlılığı	503	2.56	1.01	1	5	.37	-.73

Tablo 2’de görüldüğü gibi örneklem grubunun akademik başarı not ortalamaları, geçme notu olan 50 ile tam puan olan 100’ün orta değeri olan 75’e yakındır ($\bar{x} = 77.19$, $ss = 10.44$). Araştırmada tamamlanan son döneme, yani 2023-2024 eğitim öğretim yılının ilk dönemine, ait puanlar toplanmıştır. Bu durumda eğitim öğretim yılının ilk dönemi itibarıyla, örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin ikisi hariç (iki adet 48 puan, 501 adet 50 ve üstü puan mevcut) neredeyse tamamının geçme notuna ulaştığı görülmektedir.

Tablo 2’deki bağımlılık puan ortalamalarına ilişkin istatistikler incelendiğinde, örneklem grubunun tüm bağımlılık türleri için orta değer olan 3.00’ün altında puan ortalamalarına sahip olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon ($\bar{x} = 2.36$, $ss = .72$), internet ($\bar{x} = 2.34$, $ss = .65$), oyun ($\bar{x} = 2.00$, $ss = .89$) ve sosyal medya bağımlılık ($\bar{x} = 2.56$, $ss = 1.01$)

düzeylerinin yüksek olmadığı, orta düzeyin altında olduğu söylenebilir. Bağımlılık düzeylerine ilişkin ortalamalar incelendiğinde en yüksek ortalamanın sosyal medya bağımlılığına ($\bar{x} = 2.56$), en düşük ortalamanın ise oyun bağımlılığına ($\bar{x} = 2.00$) ait olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bağımlılık düzeylerine ilişkin standart sapmalar incelendiğinde örneklem grubu içindeki en heterojen dağılıma sosyal medya bağımlılığı puanlarının ($ss = 1.01$), en homojen dağılıma ise internet bağımlılığı puanlarının ($ss = .65$) sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm değişkenlere ilişkin çarpıklık-basıklık değerleri, verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2011).

4.1. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamaları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Pearson Korelasyon Katsayısı Analiz Sonuçları*

		Akademik başarı	Akıllı tel. bağımlılığı	İnternet bağımlılığı	Oyun bağımlılığı	Sosyal medya bağımlılığı
Akademik başarı	<i>r</i>	1				
	<i>p</i>					
	<i>r</i> ²	1				
Akıllı tel. bağımlılığı	<i>r</i>	-.16**	1			
	<i>p</i>	.00				
	<i>r</i> ²	.03	1			
İnternet bağımlılığı	<i>r</i>	-.17**	.71**	1		
	<i>p</i>	.00	.00			
	<i>r</i> ²	.03	.50	1		
Oyun bağımlılığı	<i>r</i>	-.12**	.18**	.34**	1	
	<i>p</i>	.00	.00	.00		
	<i>r</i> ²	.01	.03	.11	1	
Sosyal medya bağımlılığı	<i>r</i>	-.17**	.66**	.67**	.13**	1
	<i>p</i>	.00	.00	.00	.00	
	<i>r</i> ²	.03	.43	.45	.02	1

** $p < .001$ n = 503

Tablo 3'te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son dönemdeki akademik not ortalamaları; akıllı telefon ($r = -.16, p < .05$), internet ($r = -.17, p < .05$), oyun ($r = -.12, p < .05$) ve sosyal medya ($r = -.17, p < .05$) bağımlılığı ortalamalarının tümüyle negatif yönde anlamlı ilişkilidir. Korelasyon katsayılarına (r) bakıldığında bu ilişkinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı puanları arttıkça, akademik başarı puanları anlamlı düzeyde düşmekte; bağımlılık puanları düştükçe, akademik başarı puanları anlamlı düzeyde artmaktadır. Tüm bu ilişkiler çift yönlü olduğundan aynı zamanda, akademik başarı puanları arttıkça bağımlılık puanları anlamlı düzeyde düşmekte, akademik başarı puanları düştükçe bağımlılık puanları anlamlı düzeyde artmaktadır.

Tablo 3'teki determinasyon katsayılarına (r^2) bakıldığında, örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon, internet ve sosyal medya bağımlılığı puanları (ayrı ayrı), akademik başarı puanlarındaki toplam varyansın (değişkenliğin) %3'ünü açıklarken, oyun bağımlılığı puanları %1'ini açıklamaktadır. Aynı şekilde akademik başarı puanları da bağımlılık puanlarındaki toplam varyansları (değişkenlikleri) %1 ile %3 aralığında açıklamaktadır (Büyüköztürk, 2011).

Tablo 3'teki bağımlılık puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, yüksek düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .71, p < .05$); sosyal medya bağımlılığı ve internet bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .67, p < .05$); akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .66, p < .05$); oyun bağımlılığı ve internet bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .34, p < .05$); oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .18, p < .05$); oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı puanları arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde, anlamlı ilişki olduğu ($r = .13, p < .05$) görülmektedir. Ayrıca determinasyon katsayılarına (r^2) bakıldığında akıllı telefon bağımlılığı puanlarındaki toplam

varyansın (değişkenliğin) yarısının (%50) internet bağımlılığı puanları tarafından açıklandığı göze çarpmaktadır (Büyüköztürk, 2011).

4.2. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN CİNSİYETE GÖRE İNCELENMESİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Test sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Değişken Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin t Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p	η^2
Akademik başarı	Kız	297	77.72	10.71	501	1.39	.17	.00
	Erkek	206	76.41	10.02				
Akıllı tel. bağımlılığı	Kız	297	2.44	.75	501	2.86	.00	.02
	Erkek	206	2.25	.68				
İnternet bağımlılığı	Kız	297	2.37	.67	501	1.58	.12	.00
	Erkek	206	2.28	.60				
Oyun bağımlılığı	Kız	297	1.61	.70	501	-13.87	.00	.28
	Erkek	206	2.56	.84				
Sosyal medya bağımlılığı	Kız	297	2.73	1.02	501	4.49	.00	.04
	Erkek	206	2.33	.95				

Tablo 4'te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon ($t = 2.86$, $sd = 501$, $p < .05$), oyun ($t = -13.87$, $sd = 501$, $p < .05$) ve sosyal medya bağımlılığı ($t = 4.49$, $sd = 501$, $p < .05$) puanları, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın örneklem grubunun akademik başarı not ortalamaları ($t = 1.39$, $sd = 501$, $p > .05$) ve internet bağımlılığı ($t = 1.58$, $sd = 501$, $p > .05$) puanları, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, kız öğrencilerin akıllı telefon ($\bar{x}_{kız} = 2.44$, $\bar{x}_{erkek} = 2.25$) ve sosyal medya ($\bar{x}_{kız} = 2.73$, $\bar{x}_{erkek} = 2.33$) bağımlılık puanlarının erkek öğrencilerinkine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın Erkek

öğrencilerin oyun bağımlılığı puanları, kız öğrencilerinkine kıyasla daha yüksektir ($\bar{x}_{kız} = 1.61$, $\bar{x}_{erkek} = 2.56$).

Tablo 4'teki etki büyüklüklerine (η^2) bakıldığında cinsiyetin, akıllı telefon ($\eta^2 = .02$) ve sosyal medya ($\eta^2 = .04$) bağımlılığı puanları üzerinde küçük, oyun bağımlılığı ($\eta^2 = .28$) puanları üzerinde ise geniş etki büyüklüklerine sahip olduğu görülmektedir. Buna göre oyun bağımlılığı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %28'inin cinsiyete bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

4.3. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN SINIF SEVİYESİNE GÖRE İNCELENMESİ

Örnekleme grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde söz konusu puanların sınıf değişkenine göre betimsel istatistiklerine bakılmıştır. Betimsel istatistik sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları*

	Sınıf	n	$\bar{x}$	ss
Akademik başarı	9. sınıf	114	80.34	8.15
	10.sınıf	133	73.03	10.24
	11. sınıf	117	74.40	9.63
	12. sınıf	139	80.92	10.90
Akıllı tel. bağımlılığı	9. sınıf	114	2.33	.62
	10.sınıf	133	2.45	.69
	11. sınıf	117	2.41	.73
	12. sınıf	139	2.27	.81
İnternet bağımlılığı	9. sınıf	114	2.25	.57
	10.sınıf	133	2.44	.60
	11. sınıf	117	2.41	.69
	12. sınıf	139	2.24	.69
Oyun bağımlılığı	9. sınıf	114	1.99	.82
	10.sınıf	133	1.93	.84
	11. sınıf	117	1.90	.84
	12. sınıf	139	2.17	1.01
Sosyal medya bağımlılığı	9. sınıf	114	2.48	.89
	10.sınıf	133	2.66	.99
	11. sınıf	117	2.71	1.04
	12. sınıf	139	2.42	1.08

4.3.1. Akademik Başarının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamalarının sınıf değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. *Akademik Başarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2
Gruplar arası	6271.66	3	2090,55			
Gruplar içi	48483.81	499	97.16	21.52	.00	.11
Toplam	54755.48	502				

Tablo 6’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı not ortalamaları sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(3,499)} = 21.52$, $p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında sınıf

seviyesinin, akademik başarı not ortalaması üzerinde orta düzeyde etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .11$). Buna göre akademik not ortalamalarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %11'inin sınıf seviyesine bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe (varyanslar homojen, grup büyüklükleri eşit değil) testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Akademik Başarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama farkı (I - J)	Std. Hata	p
9. sınıf	10. sınıf	7.31*	1.26	.00
	11. sınıf	5.94*	1.30	.00
	12. sınıf	-.57	1.25	.98
10. sınıf	9. sınıf	-7.31*	1.26	.00
	11. sınıf	-1.37	1.25	.75
	12. sınıf	-7.89*	1.20	.00
11. sınıf	9. sınıf	-5.94*	1.30	.00
	10. sınıf	1.37	1.25	.75
	12. sınıf	-6.51*	1.24	.00
12. sınıf	9. sınıf	.57	1.25	.98
	10. sınıf	7.89*	1.20	.00
	11. sınıf	6.51*	1.24	.00

* $p < .05$

Tablo 7'de görüldüğü gibi 9. sınıfa devam eden öğrencilerin akademik not ortalamaları ile 10 ve 11. sınıflara devam eden öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 5'teki betimsel istatistiklere bakıldığında 9. sınıfa ($\bar{x} = 80.34$, $ss = 8.15$) devam eden öğrencilerin not ortalamalarının, 10 ($\bar{x} = 73.03$, $ss = 10.24$) ve 11. sınıfa ($\bar{x} = 74.40$, $ss = 9.63$) devam eden öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca 12. sınıfa devam eden öğrencilerin akademik not ortalamaları ile 10 ve 11. sınıfa devam eden öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 5'teki betimsel istatistiklere bakıldığında 12. sınıfa ($\bar{x} = 80.92$, $ss = 10.90$) devam eden öğrencilerin not ortalamalarının, 10 ($\bar{x} = 73.03$, $ss = 10.24$) ve 11. sınıfa ($\bar{x} = 74.40$, $ss = 9.63$) devam eden öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanlarının sınıf değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. *Akıllı Telefon Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	2.69	3	.90		
Gruplar içi	259.75	499	.52	1.72	.15
Toplam	262.44	502			

Tablo 8’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanları, sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($F_{(3,499)} = 1.72, p > .05$).

4.3.3. İnternet Bağımlılığının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanlarının sınıf değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. *İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2
Gruplar arası	3.93	3	1.31			
Gruplar içi	205.86	499	.41	3.18	.02	.02
Toplam	209.79	502				

Tablo 9’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanları, sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(3,499)} = 3.18, p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında sınıf seviyesinin, internet bağımlılığı puanları üzerinde küçük etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 =$

.02). Buna göre internet bağımlılığı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %2'sinin sınıf seviyesine bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. *İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları*

(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama farkı (I – J)	Std. Hata	p
9. sınıf	10. sınıf	-.18	.08	.18
	11. sınıf	-.16	.08	.34
	12. sınıf	.01	.08	1.00
10. sınıf	9. sınıf	.18	.08	.18
	11. sınıf	.03	.08	.99
	12. sınıf	.19	.08	.11
11. sınıf	9. sınıf	.16	.08	.34
	10. sınıf	-.03	.08	.99
	12. sınıf	.17	.08	.23
12. sınıf	9. sınıf	-.01	.08	1.00
	10. sınıf	-.19	.08	.11
	11. sınıf	-.17	.08	.23

Tablo 10'daki Scheffe testi sonuçlarında görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanların sınıf seviyesine göre farklılaşmasının kaynağını açıklayan herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

4.3.4. Oyun Bağımlılığının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin oyun bağımlılığı puanlarının sınıf değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. *Oyun Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	5.91	3	1.97		
Gruplar içi	391.73	499	.79	2.51	.06
Toplam	397.64	502			

Tablo 11’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin oyun bağımlılığı puanları, sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($F_{(3,499)} = 2.51, p > .05$).

4.3.5. Sosyal Medya Bağımlılığının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanlarının sınıf değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. *Oyun Bağımlılığı Puanlarının Sınıfa Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	7.56	3	2.52		
Gruplar içi	506.99	499	1.02	2.48	.06
Toplam	514.55	502			

Tablo 12’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanları, sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($F_{(3,499)} = 2.48, p > .05$).

4.4. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN BÖLÜME GÖRE İNCELENMESİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının bölüm değişkenine göre farklılaşıp

farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde söz konusu puanların bölüme göre betimsel istatistiklerine bakılmıştır. Betimsel istatistik sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. *Bölüm Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları*

	Bölüm	n	$\bar{x}$	ss
Akademik başarı	Sözel	19	69.92	8.07
	Eşit ağırlık	179	74.98	11.33
	Sayısal	169	78.81	10.38
	Yabancı dil	8	69.50	7.96
	Seçmedim	126	79.69	8.30
Akıllı tel. bağımlılığı	Sözel	19	2.47	.63
	Eşit ağırlık	179	2.42	.71
	Sayısal	169	2.28	.81
	Yabancı dil	8	2.38	.51
	Seçmedim	126	2.26	.62
İnternet bağımlılığı	Sözel	19	2.47	.71
	Eşit ağırlık	179	2.42	.64
	Sayısal	169	2.28	.71
	Yabancı dil	8	2.38	.41
	Seçmedim	126	2.26	.56
Oyun bağımlılığı	Sözel	19	1.85	.93
	Eşit ağırlık	179	1.98	.94
	Sayısal	169	2.08	.91
	Yabancı dil	8	1.70	.90
	Seçmedim	126	2.96	.78
Sosyal medya bağımlılığı	Sözel	19	2.88	.98
	Eşit ağırlık	179	2.77	1.03
	Sayısal	169	2.42	1.08
	Yabancı dil	8	2.38	.55
	Seçmedim	126	2.45	.88

Tablo 13’te görüldüğü gibi bölümlerdeki örneklem sayıları orantısız dağılmıştır. Sözel ve yabancı dil bölümlerindeki örneklem sayıları 30’un altına düştüğünden ilgili kategorik gruptaki verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiği değerlendirilmiştir. Bu yüzden bölüm değişkenine ilişkin incelemeler normallik varsayımı gerektirmeyen non-parametrik istatistiklerle yapılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

4.4.1. Akademik Başarının Bölüme Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamalarının bölüm değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. *Akademik Başarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

Bölüm	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
Sözel	19	142.29	31.38	4	.00
Eşit ağırlık	179	225.78			
Sayısal	169	270.30			
Yabancı dil	8	132.94			
Seçmedim	126	284.84			

Tablo 14’te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı not ortalamaları bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2 = 31.38$, $sd = 3$, $p < .05$). Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla Mann-Whitney U testiyle ikili incelemeler yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlılık düzeyi $\alpha = .01$ ($.05 / 5$) olarak kabul edilmiştir. Test sonuçları Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Akademik Başarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bölüm	n	S.O.	S.T.	U	z	p
Sözel	19	71.79	1364	1174	-2.22	.03
Eşit Ağırlık	179	102.44	18337			
Sözel	19	51.74	983	793	-3.61	.00*
Sayısal	169	99.31	16783			
Sözel	19	14.29	271.5	70.5	-.29	.77
Yabancı Dil	8	13.31	106.5			
Sözel	19	34.47	655	465	-4.29	.00*
Seçmedim	126	78.81	9930			
Eşit Ağırlık	179	159.56	28562	12452	-2.85	.00*
Sayısal	169	190.32	32164			
Eşit Ağırlık	179	95.41	17079	463	-1.69	.09
Yabancı Dil	8	62.38	499			
Eşit Ağırlık	179	138.36	24766.5	8656.5	-3.46	.00*
Seçmedim	126	173.80	21898.5			
Sayısal	169	91.17	15407.5	309.5	-2.59	.01
Yabancı Dil	8	43.19	345.5			
Sayısal	169	144.50	24420.5	10055.5	-.82	.41
Seçmedim	126	152.69	19239.5			
Yabancı Dil	8	27.56	220.5	184.5	-3.00	.00*
Seçmedim	126	70.04	8824.5			

* $p < .01$

Tablo 15'te görüldüğü gibi sayısal bölümde okuyan öğrencilerin akademik not ortalamaları ile sözel ve eşit ağırlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Tablo 13'teki betimsel istatistiklere bakıldığında sayısal ($\bar{x} = 78.81$, $ss = 10.38$) bölüme devam eden öğrencilerin not ortalamalarının, sözel ($\bar{x} = 69.92$, $ss = 8.07$) ve eşit ağırlık ($\bar{x} = 74.98$, $ss = 11.33$) bölümlerine devam eden öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca henüz bölüm seçmeyen öğrencilerin akademik not ortalamaları ile sözel, eşit ağırlık ve yabancı dil bölümlerine devam eden öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Tablo 13'teki betimsel istatistiklere bakıldığında henüz bölüm seçmeyen ($\bar{x} = 79.69$, $ss = 8.30$) öğrencilerin not ortalamalarının, sözel ($\bar{x} = 69.92$, $ss = 8.07$), eşit ağırlık ($\bar{x} = 74.98$, $ss = 11.33$) ve yabancı dil ($\bar{x} = 69.50$, $ss = 7.96$) bölümlerine devam eden öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.4.2. Teknolojik Bağımlılıkların Bölüme Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığı puanlarının bölüm değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 16’de sunulmuştur.

Tablo 16. *Teknolojik Bağımlılıkların Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

	Bölüm	n	S. O.	X^2	sd	p
Akıllı tel. bağımlılığı	Sözel	19	256.55	9.71	4	.04
	Eşit ağırlık	179	276.01			
	Sayısal	169	228.43			
	Yabancı dil	8	249.69			
	Seçmedim	126	244.98			
İnternet bağımlılığı	Sözel	19	276.84	8.38	4	.08
	Eşit ağırlık	179	272.96			
	Sayısal	169	233.90			
	Yabancı dil	8	272.50			
	Seçmedim	126	237.48			
Oyun bağımlılığı	Sözel	19	216.13	4.43	4	.35
	Eşit ağırlık	179	242.90			
	Sayısal	169	264.13			
	Yabancı dil	8	192.19			
	Seçmedim	126	253.88			
Sosyal medya bağımlılığı	Sözel	19	299.89	15.04	4	.01
	Eşit ağırlık	179	278.98			
	Sayısal	169	225.75			
	Yabancı dil	8	234.44			
	Seçmedim	126	238.80			

Tablo 16’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet ($X^2 = 8.38$, $sd = 4$, $p > .05$) ve oyun ($X^2 = 4.43$, $sd = 4$, $p > .05$) bağımlılığı puanları bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bununla birlikte örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon ($X^2 = 9.71$, $sd = 4$, $p < .05$) ve sosyal medya ($X^2 = 15.04$, $sd = 4$, $p < .05$) bağımlılığı puanları bölüme göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla Mann-Whitney U testiyle ikili incelemeler yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlılık düzeyi $\alpha = .01$ ($.05 / 5$) olarak kabul edilmiştir. Test sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. *Teknolojik Bağımlılık Puanlarının Bölüme Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları*

	Bölüm	n	S.O.	S.T.	U	z	p
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Sözel	19	90.87	1726.5	1536.5	-.69	.54
	Eşit Ağırlık	179	100.42	17974.5			
	Sözel	19	104.37	1983	1418	-.84	.40
	Sayısal	169	93.39	15783			
	Sözel	19	14.11	268	74	-.11	.92
	Yabancı Dil	8	13.75	110			
	Sözel	19	77.21	1467	1117	-.47	.64
	Seçmedim	126	72.37	9118			
	Eşit Ağırlık	179	189.80	33973.5	12387.5	-2.92	.00*
	Sayısal	169	158.30	26752.5			
	Eşit Ağırlık	179	94.50	16916	626	-.60	.55
	Yabancı Dil	8	82.75	662			
	Eşit Ağırlık	179	161.29	28871.5	9792.5	-1.96	.05
	Seçmedim	126	141.22	17793.5			
	Sayısal	169	88.59	14971	606	-.50	.62
	Yabancı Dil	8	97.75	782			
	Sayısal	169	143.16	24194	9829	-1.13	.26
	Seçmedim	126	154.49	19466			
	Yabancı Dil	8	68.94	551.5	492.5	-.11	.91
	Seçmedim	126	67.41	8493.5			
	Bölüm	N	S.O.	S.T.	U	z	P
Sosyal Medya Bağımlılığı	Sözel	19	107.18	2036.5	1554.5	-.62	.54
	Eşit Ağırlık	179	98.68	17664.5			
	Sözel	19	117.53	2233	1168	-1.95	.05
	Sayısal	169	91.91	15533			
	Sözel	19	15.63	297	45	-1.65	.10
	Yabancı Dil	8	10.13	81			
	Sözel	19	89.55	1701.5	882.5	-1.85	.07
	Seçmedim	126	70.50	8883.5			
	Eşit Ağırlık	179	192.00	34368	11993	-3.34	.00*
	Sayısal	169	155.96	26358			
	Eşit Ağırlık	179	94.81	16970.5	571.5	-.97	.55
	Yabancı Dil	8	75.94	607.5			
	Eşit Ağırlık	179	163.49	29265	9399	-2.48	.01
	Seçmedim	126	138.10	17400			
	Sayısal	169	88.64	14979.5	614.5	-.44	.66
	Yabancı Dil	8	96.69	773.5			
	Sayısal	169	144.23	24375.5	10010.5	-.88	.38
	Seçmedim	126	153.05	19284.5			
	Yabancı Dil	8	65.19	521.5	485.5	-.17	.86
	Seçmedim	126	67.65	8523.5			

* $p < .01$

Tablo 17’de görüldüğü gibi sayısal bölümde okuyan öğrencilerin akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı puanları ile eşit ağırlık bölümünde okuyan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Tablo 13’teki betimsel istatistiklere bakıldığında sayısal bölüme devam eden öğrencilerin akıllı telefon ($\bar{x} = 2.28$, $ss = .81$) ve sosyal medya ($\bar{x} = 2.42$, $ss = 1.08$) bağımlılığı puanlarının, eşit ağırlık bölümüne devam eden öğrencilerin akıllı telefon ($\bar{x} = 2.42$, $ss = .71$) ve sosyal medya ($\bar{x} = 2.77$, $ss = 1.03$) bağımlılığı puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

4.5. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ANNE-BABA MEDENİ DURUMUNA GÖRE İNCELENMESİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının anne-baba medeni durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde söz konusu puanların anne-baba medeni durumu değişkenine göre betimsel istatistiklerine bakılmıştır. Betimsel istatistik sonuçları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. *Anne-Baba Medeni Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları*

	Anne-baba	n	$\bar{x}$	ss
Akademik başarı	Evli	474	77.14	10.35
	Boşanmış	20	78.35	11.09
	Diğer	7	81.43	13.02
Akıllı tel. bağımlılığı	Evli	474	2.37	.73
	Boşanmış	20	2.27	.55
	Diğer	7	2.15	.44
İnternet bağımlılığı	Evli	474	2.34	.65
	Boşanmış	20	2.27	.55
	Diğer	7	2.07	.45
Oyun bağımlılığı	Evli	474	2.01	.90
	Boşanmış	20	1.83	.73
	Diğer	7	1.66	.66
Sosyal medya bağımlılığı	Evli	474	2.57	1.02
	Boşanmış	20	2.46	.78
	Diğer	7	2.40	1.03

Tablo 18’de görüldüğü gibi örneklem grubunun büyük çoğunluğunun (%94.2) anne-babası evli ve birliktedir. Örneklem grubunun %4’ünün anne-babası boşanmış; %1.4’ünün ise anne-babasından biri vefat etmiş ya da ayrı yaşamaktadır. Boşanmış ve diğer kategorilerindeki örneklem sayıları 30’un altına düştüğünden ilgili kategorik gruplardaki verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiği değerlendirilmiştir. Bu yüzden anne-baba medeni durumu değişkenine ilişkin incelemeler normallik varsayımı gerektirmeyen non-parametrik istatistiklerle yapılmıştır (Büyüköztürk, 2011). Tablo 18’de görülen anne-baba medeni durumuna göre oluşan ortalamaların anlamlı farka sahip olup olmadığını test etmek amacıyla yürütülen Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne-Baba Medeni Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	S. O.	X^2	Sd	P
Akademik başarı	Evli	474	249.35	1.57	2	.46
	Boşanmış	20	269.08			
	Diğer	7	310.93			
Akıllı tel. bağımlılığı	Evli	474	252.08	.74	2	.69
	Boşanmış	20	240.40			
	Diğer	7	208.43			
İnternet bağımlılığı	Evli	474	252.16	1.00	2	.61
	Boşanmış	20	241.48			
	Diğer	7	199.57			
Oyun bağımlılığı	Evli	474	252.64	1.36	2	.51
	Boşanmış	20	230.23			
	Diğer	7	199.50			
Sosyal medya bağımlılığı	Evli	474	251.70	.24	2	.89
	Boşanmış	20	241.78			
	Diğer	7	230.21			

Tablo 19’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları ($X^2 = 1.57$, $sd = 2$, $p > .05$) ile akıllı telefon ($X^2 = .74$, $sd = 2$, $p > .05$), internet ($X^2 = 1.00$, $sd = 2$, $p > .05$), oyun ($X^2 = 1.36$, $sd = 2$, $p > .05$) ve sosyal medya ($X^2 = .24$, $sd = 2$, $p > .05$) bağımlılığı puanları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.6. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ANNE-BABA EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İNCELENMESİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının anne-baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Bu inceleme öncesinde söz konusu puanların anne-baba eğitim durumu değişkenine göre betimsel istatistiklerine bakılmıştır. Betimsel istatistik sonuçları Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

Eğitim		Anne			Baba		
		n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss
Akademik başarı	Ortaokul ve altı	284	77.47	10.83	180	77.64	11.36
	Lise	162	76.22	9.85	224	76.40	10.42
	Üniversite ve üstü	55	78.31	10.20	97	77.87	8.41
Akıllı tel. bağımlılığı	Ortaokul ve altı	284	2.34	.73	180	2.27	.72
	Lise	162	2.46	.74	224	2.43	.75
	Üniversite ve üstü	55	2.22	.56	97	2.38	.64
İnternet bağımlılığı	Ortaokul ve altı	284	2.32	.65	180	2.27	.62
	Lise	162	2.41	.64	224	2.39	.67
	Üniversite ve üstü	55	2.22	.63	97	2.34	.65
Oyun bağımlılığı	Ortaokul ve altı	284	1.95	.89	180	1.90	.81
	Lise	162	2.13	.93	224	2.06	.94
	Üniversite ve üstü	55	1.91	.74	97	2.07	.91
Sosyal medya bağımlılığı	Ortaokul ve altı	284	2.56	1.00	180	2.46	.96
	Lise	162	2.62	1.07	224	2.64	1.06
	Üniversite ve üstü	55	2.44	.89	97	2.60	1.00

Tablo 20’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin yarısından fazlasının (%56.5) annesi ortaokul düzeyi veya daha düşük bir mezuniyete sahiptir. Bununla birlikte yalnızca %10.9’unun annesi üniversite düzeyi ve daha üst bir mezuniyete sahiptir. Örneklem grubundaki öğrencilerin babalarına bakıldığında ise çoğunluğun (%44.5) lise mezunu olduğu görülmektedir. Babaların %19.3’ü üniversite düzeyi ve daha üst bir mezuniyete sahiptir. Anne-baba eğitim durumuna göre oluşturulan grupların akademik başarı ve bağımlılık ortalamalarında bazı farklılıklar görünmektedir.

4.6.1. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Tablo 20’de görülen anne eğitim durumuna göre oluşan ortalamaların anlamlı farka sahip olup olmadığını test etmek amacıyla yürütülen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Akademik başarı	Gruplar arası	243.23	2	121.61	1.11	.33
	Gruplar içi	54400.98	498	109.24		
	Toplam	54644.21	500			
Akıllı tel. bağımlılığı	Gruplar arası	2.87	2	1.43	2.76	.07
	Gruplar içi	258.96	498	.52		
	Toplam	261.83	500			
İnternet bağımlılığı	Gruplar arası	1.54	2	.77	1.85	.16
	Gruplar içi	207.79	498	.42		
	Toplam	209.33	500			
Oyun bağımlılığı	Gruplar arası	3.86	2	1.93	2.44	.09
	Gruplar içi	393.71	498	.79		
	Toplam	397.57	500			
Sosyal medya bağımlılığı	Gruplar arası	1.35	2	.68	.66	.52
	Gruplar içi	512.33	498	1.03		
	Toplam	513.68	500			

Tablo 21’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları ($F_{(2,498)} = 1.11, p > .05$) ile akıllı telefon ($F_{(2,498)} = 2.76, p > .05$), internet ($F_{(2,498)} = 1.85, p > .05$), oyun ($F_{(2,498)} = 2.44, p > .05$) ve sosyal medya ($F_{(2,498)} = .66, p > .05$) bağımlılığı puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.6.2. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Tablo 20’de görülen baba eğitim durumuna göre oluşan ortalamaların anlamlı farka sahip olup olmadığını test etmek amacıyla yürütülen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Akademik başarı	Gruplar arası	218.37	2	109.18	1.01	.37
	Gruplar içi	54085.13	498	108.61		
	Toplam	54303.491	500			
Akıllı tel. bağımlılığı	Gruplar arası	2.79	2	1.40	2.68	.07
	Gruplar içi	259.04	498	.52		
	Toplam	261.84	500			
İnternet bağımlılığı	Gruplar arası	1.38	2	.69	1.65	.19
	Gruplar içi	207.90	498	.42		
	Toplam	209.28	500			
Oyun bağımlılığı	Gruplar arası	3.29	2	1.65	2.09	.13
	Gruplar içi	393.33	498	.79		
	Toplam	396.62	500			
Sosyal medya bağımlılığı	Gruplar arası	3.25	2	1.63	1.59	.21
	Gruplar içi	510.48	498	1.03		
	Toplam	513.73	500			

Tablo 22’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik not ortalamaları ($F_{(2,498)} = 1.01, p > .05$) ile akıllı telefon ($F_{(2,498)} = 2.68, p > .05$), internet ($F_{(2,498)} = 1.65, p > .05$), oyun ($F_{(2,498)} = 2.09, p > .05$) ve sosyal medya ($F_{(2,498)} = 1.59, p > .05$) bağımlılığı puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.7. AKADEMİK BAŞARI VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIKLARIN ALGILANAN ANNE-BABA DAVRANIŞLARINA GÖRE İNCELENMESİ

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamaları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılık puan ortalamalarının algılanan anne-baba davranış biçimi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal-Wallis testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Bu incelemeler öncesinde söz konusu puanların algılanan anne-baba davranış biçimi değişkenine göre betimsel istatistiklerine bakılmıştır. Betimsel istatistik sonuçları Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23. Anne-Baba Davranış Biçimi Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları

	Davranış	Anne			Baba		
		n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss
Akademik başarı	İlgisiz	8	74.62	12.84	33	79.02	12.59
	Korumacı	73	76.71	10.06	42	78.43	9.67
	Baskıcı	38	72.59	11.53	34	70.45	11.19
	Tavizkar	19	75.23	10.52	39	79.49	9.15
	Yetkin	294	78.15	10.17	283	77.62	10.03
Akıllı tel. bağımlılığı	İlgisiz	8	2.49	.66	33	2.36	.70
	Korumacı	73	2.52	.73	42	2.41	.88
	Baskıcı	38	2.66	.81	34	2.65	.64
	Tavizkar	19	2.50	.72	39	2.50	.63
	Yetkin	294	2.25	.71	283	2.28	.72
İnternet bağımlılığı	İlgisiz	8	2.51	.55	33	2.52	.68
	Korumacı	73	2.47	.67	42	2.38	.69
	Baskıcı	38	2.54	.61	34	2.63	.63
	Tavizkar	19	2.43	.57	39	2.41	.51
	Yetkin	294	2.25	.64	283	2.24	.63
Oyun bağımlılığı	İlgisiz	8	2.16	.75	33	2.08	.94
	Korumacı	73	1.95	.79	42	1.74	.61
	Baskıcı	38	2.12	.92	34	2.21	.94
	Tavizkar	19	2.32	.86	39	1.85	.81
	Yetkin	294	2.01	.93	283	2.05	.93
Sosyal medya bağımlılığı	İlgisiz	8	2.85	.97	33	2.64	.97
	Korumacı	73	2.52	1.03	42	2.57	1.09
	Baskıcı	38	2.96	1.06	34	2.99	1.13
	Tavizkar	19	2.55	.98	39	2.80	.83
	Yetkin	294	2.45	.99	283	2.40	.97

Tablo 23'te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%68.1) annesinin ona karşı olan davranışlarını yetkin (demokratik, dengeli) olarak değerlendirmiştir. Buna karşın yalnızca %1.9'u annelerinin ilgisiz olduğunu belirtmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışı kategorisindeki örneklem sayılarının orantısız dağıldığı ve ilgisiz ile tavizkar davranış kategorilerindeki örneklem sayılarının 30'un altına düştüğü görülmektedir. Bu bağlamda ilgili kategorik gruplardaki verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiği değerlendirilmiştir. Bu yüzden anne davranışı değişkenine ilişkin incelemeler normallik varsayımı gerektirmeyen non-parametrik istatistiklerle yapılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

Baba davranışlarına bakıldığında; öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%65.7) babasının ona karşı olan davranışlarını yetkin (demokratik, dengeli) olarak değerlendirdiği görülmektedir. Buna karşın yalnızca %7.7'si babalarının ilgisiz olduğunu belirtmiştir. Baba davranışı değişkenindeki kategorilerdeki örneklem sayıları her ne kadar dengesiz dağılsa da hiçbir kategorideki örneklem sayısının 30'un altına düşmediği ve normallik varsayımının karşılandığı değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2011). Bunula birlikte anne-baba davranış biçimine göre oluşturulan grupların akademik başarı ve bağımlılık ortalamalarında bazı farklılıklar görülmektedir.

4.7.1. Akademik Başarının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamalarının anne davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. *Akademik Başarının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

Davranış	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
İlgisiz	8	192.25	10.75	4	.03
Korumacı	73	208.40			
Baskıcı	38	163.01			
Tavizkar	19	191.16			
Yetkin	294	227.72			

Tablo 24'te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı not ortalamaları anne davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2 = 10.75$, $sd = 4$, $p < .05$). Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla Mann-Whitney U testiyle ikili incelemeler yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlılık düzeyi $\alpha = .01$ ($.05 / 5$) olarak kabul edilmiştir. Test sonuçları Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25. Akademik Başarının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Davranış	n	S.O.	S.T.	U	z	p
İlgisiz	8	38.31	306.5	270.5	-.34	.73
Korumacı	73	41.29	3014.5			
İlgisiz	8	26.19	209.5	130.5	-.62	.53
Baskıcı	38	22.93	871.5			
İlgisiz	8	13.69	109.5	73.5	-.13	.89
Tavizkar	19	14.13	268.5			
İlgisiz	8	127.56	1020.5	984.5	-.79	.43
Yetkin	294	152.15	44732.5			
Korumacı	73	60.39	4408.5	1066.5	-1.99	.05
Baskıcı	38	47.57	1807.5			
Korumacı	73	47.32	3454	634	-.57	.57
Tavizkar	19	43.37	824			
Korumacı	73	170.40	12439	9738	-1.22	.22
Yetkin	294	187.38	55089			
Baskıcı	38	27.61	1049	308	-.90	.37
Tavizkar	19	31.79	604			
Baskıcı	38	123.41	4689.5	3948.5	-2.94	.00*
Yetkin	294	172.07	50588.5			
Tavizkar	19	131.87	2505.5	2315.5	-1.25	.21
Yetkin	294	158.62	46635.5			

* $p < .01$

Tablo 25'te görüldüğü gibi annesinin ona karşı davranışlarının yetkin (demokratik, dengeli) olduğunu ifade eden öğrencilerin akademik not ortalamaları ile annesinin ona karşı davranışlarının baskıcı olduğunu ifade eden öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($z = -2.94$, $p < .01$). Tablo 23'teki betimsel istatistiklere bakıldığında annesinin davranışlarını yetkin olarak nitelendiren öğrencilerin not ortalamalarının ($\bar{x} = 78.15$, $ss = 10.17$), annesinin davranışlarını baskıcı olarak nitelendirenlerinkinden ($\bar{x} = 72.59$, $ss = 11.53$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.7.2. Akademik Başarının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin tamamladıkları son döneme ait akademik başarı not ortalamalarının baba davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26. Akademik Başarının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2
Gruplar arası	1958.48	4	489.62			
Gruplar içi	44589.80	426	104.67	4.68	.00	.04
Toplam	46548.28	430				

Tablo 26’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı not ortalamaları baba davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(4,426)} = 4.68, p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında baba davranış biçiminin, akademik başarı not ortalaması üzerinde küçük etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .04$). Buna göre akademik not ortalamalarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %4’ünün baba davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe (varyanslar homojen, grup büyüklükleri eşit değil) testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Akademik Başarının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Baba davranışı	(J) Baba davranışı	Ortalama farkı (I – J)	Std. Hata	p
İlgisiz	Korumacı	.58	2.38	1.00
	Baskıcı	8.57*	2.50	.02
	Tavizkar	-.48	2.42	1.00
	Yetkin	1.39	1.88	.97
Korumacı	İlgisiz	-.58	2.38	1.00
	Baskıcı	7.99*	2.36	.02
	Tavizkar	-1.05	2.28	1.00
	Yetkin	.81	2.69	.99
Baskıcı	İlgisiz	-8.57*	2.50	.02
	Korumacı	-7.99*	2.36	.02
	Tavizkar	-9.04*	2.40	.01
	Yetkin	-7.17*	1.86	.01
Tavizkar	İlgisiz	.48	2.42	1.00
	Korumacı	1.05	2.28	1.00
	Baskıcı	9.04*	2.40	.01
	Yetkin	1.87	1.75	.89
Yetkin	İlgisiz	-1.39	1.88	.97
	Korumacı	-.81	1.69	.99
	Baskıcı	7.17*	1.86	.01
	Tavizkar	-1.87	1.75	.89

* $p < .05$

Tablo 27’de görüldüğü gibi babasının ona karşı davranışlarının baskıcı olduğunu ifade eden öğrencilerin akademik not ortalamaları ile babasının ona karşı davranışlarının ilgisiz, korumacı, tavizkar ve yetkin olduğunu ifade eden öğrencilerin not ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 23’teki betimsel istatistiklere bakıldığında babasının davranışlarını baskıcı ($\bar{x} = 70.45$, $ss = 11.19$) olarak nitelendiren öğrencilerin not ortalamalarının, babasının davranışlarını ilgisiz ($\bar{x} = 79.02$, $ss = 12.59$), korumacı ($\bar{x} = 78.43$, $ss = 9.67$), tavizkar ($\bar{x} = 79.49$, $ss = 9.15$) ve yetkin ($\bar{x} = 77.62$, $ss = 10.03$) olarak nitelendirenlerinkinden daha düşük olduğu görülmektedir.

4.7.3. Akıllı Telefon Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanlarının anne davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. *Akıllı Telefon Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

Davranış	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
İlgisiz	8	242.94	17.61	4	.00
Korumacı	73	248.39			
Baskıcı	38	268.34			
Tavizkar	19	238.68			
Yetkin	294	199.73			

Tablo 28’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanları, anne davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2 = 17.61$, $sd = 4$, $p < .05$). Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla Mann-Whitney U testiyle ikili incelemeler yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlılık düzeyi $\alpha = .01$ ($.05 / 5$) olarak kabul edilmiştir. Test sonuçları Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29. Akıllı Telefon Bağımlılığının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Davranış	n	S.O.	S.T.	U	z	p
İlgisiz	8	40.06	320.5	284.5	-.12	.91
Korumacı	73	41.10	3000.5			
İlgisiz	8	20.63	165	129	-.69	.50
Baskıcı	38	24.11	916			
İlgisiz	8	14.06	112.5	75.5	-.03	.98
Tavizkar	19	13.97	265.5			
İlgisiz	8	181.69	1453.5	934.5	-.99	.32
Yetkin	294	150.68	44299.5			
Korumacı	73	53.70	3920	1219	-1.05	.30
Baskıcı	38	60.42	2296			
Korumacı	73	47.07	3436	652	-.40	.69
Tavizkar	19	44.32	842			
Korumacı	73	217.52	15879	8284	-3.02	.00*
Yetkin	294	175.68	51649			
Baskıcı	38	30.55	1161	302	-1.00	.32
Tavizkar	19	25.89	492			
Baskıcı	38	211.76	8047	3866	-3.09	.00*
Yetkin	294	160.65	47231			
Tavizkar	19	184.5	3505.5	2270.5	-1.37	.17
Yetkin	294	45635.5	45635.5			

* $p < .01$

Tablo 29’da görüldüğü gibi annesinin ona karşı davranışlarının yetkin (demokratik, dengeli) olduğunu ifade eden öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanları ile annesinin ona karşı davranışlarının baskıcı ve korumacı olduğunu ifade eden öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Tablo 23’teki betimsel istatistiklere bakıldığında annesinin davranışlarını yetkin ($\bar{x} = 2.25$, $ss = .71$) olarak nitelendiren öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı puanlarının, annesinin davranışlarını baskıcı ($\bar{x} = 2.66$, $ss = .81$) ve korumacı ($\bar{x} = 2.52$, $ss = .73$) olarak nitelendirenlerinkinden daha düşük olduğu görülmektedir.

4.7.4. Akıllı Telefon Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanlarının baba davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Akıllı Telefon Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2
Gruplar arası	5.51	4	1.38			
Gruplar içi	222.56	426	.52	2.64	.03	.02
Toplam	228.07	430				

Tablo 30’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanları, baba davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(4,426)} = 2.64, p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında baba davranış biçiminin, akıllı telefon bağımlılığı puanları üzerinde küçük etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .02$). Buna göre akıllı telefon bağımlılığı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %2’sinin baba davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe (varyanslar homojen, grup büyüklükleri eşit değil) testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. Akıllı Telefon Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Baba davranışı	(J) Baba davranışı	Ortalama farkı (I – J)	Std. Hata	p
İlgisiz	Korumacı	-.05	.17	1.00
	Baskıcı	-.29	.18	.61
	Tavizkar	-.14	.17	.96
	Yetkin	.08	.13	.99
Korumacı	İlgisiz	.05	.17	1.00
	Baskıcı	-.24	.17	.73
	Tavizkar	-.09	.16	.99
	Yetkin	.13	.12	.87
Baskıcı	İlgisiz	.29	.18	.61
	Korumacı	.24	.17	.73
	Tavizkar	.15	.17	.94
	Yetkin	.37	.13	.10
Tavizkar	İlgisiz	.14	.17	.96
	Korumacı	.09	.16	.99
	Baskıcı	-.15	.17	.94
	Yetkin	.22	.12	.53
Yetkin	İlgisiz	-.08	.13	.99
	Korumacı	-.13	.12	.87
	Baskıcı	-.37	.13	.10
	Tavizkar	-.22	.12	.53

Tablo 31’deki Scheffe testi sonuçlarına göre örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puanların, baba davranış biçimine göre farklılaşmasının kaynağını açıklayan herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

4.7.5. İnternet Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanlarının anne davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. *İnternet Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

Davranış	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
İlgisiz	8	262.44	14.57	4	.01
Korumacı	73	242.64			
Baskıcı	38	262.47			
Tavizkar	19	240.84			
Yetkin	294	201.24			

Tablo 32’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanları, anne davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2 = 14.57$, $sd = 4$, $p < .05$). Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla Mann-Whitney U testiyle ikili incelemeler yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlılık düzeyi $\alpha = .01$ ($.05 / 5$) olarak kabul edilmiştir. Test sonuçları Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33. *İnternet Bağımlılığının Anne Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları*

Davranış	n	S.O.	S.T.	U	z	p
İlgisiz	8	44.56	356.5	263.5	-.45	.65
Korumacı	73	40.61	2964.5			
İlgisiz	8	23.13	185	149	-.09	.93
Baskıcı	38	23.58	896			
İlgisiz	8	14.75	118	70	-.32	.75
Tavizkar	19	13.68	260			
İlgisiz	8	193.50	1548	840	-1.38	.17
Yetkin	294	150.36	44295			
Korumacı	73	54.45	3975	1274	-.70	.48
Baskıcı	38	58.97	2241			
Korumacı	73	46.57	3399.5	688.5	-.05	.96
Tavizkar	19	46.24	878.5			
Korumacı	73	212.01	15476.5	8686.5	-2.52	.01
Yetkin	294	177.05	52.51.5			
Baskıcı	38	30.34	1153	310	-.87	.39
Tavizkar	19	26.32	500			
Baskıcı	38	208.08	7907	4006	-2.84	.00*
Yetkin	294	161.13	47371			
Tavizkar	19	184.61	3507.5	2268.5	-1.37	.17
Yetkin	294	155.22	45633.5			

* $p < .01$

Tablo 33’te görüldüğü gibi annesinin davranışlarını baskıcı olarak nitelendiren öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ile annesinin davranışlarını yetkin olarak değerlendirenlerin internet bağımlılığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 23’teki betimsel istatistiklere bakıldığında annesinin davranışlarını yetkin ($\bar{x} = 2.25$, $ss = .64$) olarak nitelendiren öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının, annesinin davranışlarını baskıcı ($\bar{x} = 2.54$, $ss = .61$) olarak nitelendirenlerinkinden daha düşük olduğu görülmektedir.

4.7.6. İnternet Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanlarının baba davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34. *İnternet Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2
Gruplar arası	6.98	4	1.74			
Gruplar içi	169.24	426	.40	4.39	.00	.04
Toplam	176.21	430				

Tablo 34’te görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı puanları, baba davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(4,426)} = 4.39$, $p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında baba davranış biçiminin, internet bağımlılığı puanları üzerinde küçük etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .04$). Buna göre internet bağımlılığı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %4’ünün baba davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe (varyanslar homojen, grup büyüklükleri eşit değil) testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 35’te sunulmuştur.

Tablo 35. *İnternet Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları*

(I) Baba davranışı	(J) Baba davranışı	Ortalama farkı (I – J)	Std. Hata	p
İlgisiz	Korumacı	.14	.15	.93
	Baskıcı	-.11	.15	.97
	Tavizkar	.10	.15	.98
	Yetkin	.28	.12	.22
Korumacı	İlgisiz	-.14	.15	.93
	Baskıcı	-.25	.15	.56
	Tavizkar	-.03	.14	1.00
	Yetkin	.14	.10	.76
Baskıcı	İlgisiz	.11	.15	.97
	Korumacı	.25	.15	.56
	Tavizkar	.21	.15	.70
	Yetkin	.39*	.11	.02
Tavizkar	İlgisiz	-.10	.15	.98
	Korumacı	.03	.14	1.00
	Baskıcı	-.22	.15	.71
	Yetkin	.18	.11	.62
Yetkin	İlgisiz	-.28	.12	.22
	Korumacı	-.14	.10	.76
	Baskıcı	-.39*	.11	.02
	Tavizkar	-.18	.11	.62

* $p < .05$

Tablo 35’te görüldüğü gibi babasının ona karşı davranışlarının yetkin (demokratik, dengeli) olduğunu ifade eden öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ile babasının ona karşı davranışlarının baskıcı olduğunu ifade eden öğrencilerin internet bağımlılığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 23’teki betimsel istatistiklere bakıldığında babasının davranışlarını yetkin olarak nitelendiren öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının ($\bar{x} = 2.24$, $ss = .63$), babasının davranışlarını baskıcı olarak nitelendirenlerinkinden ($\bar{x} = 2.63$, $ss = .63$) daha düşük olduğu görülmektedir.

4.7.7. Oyun Bağımlılığının Anne-Baba Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin oyun bağımlılığı puanlarının anne davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 36’da; baba davranış biçimi değişkenine göre

incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 36. *Oyun Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları*

Davranış	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
İlgisiz	8	245.38	3.85	4	.43
Korumacı	73	209.40			
Baskıcı	38	230.80			
Tavizkar	19	260.97			
Yetkin	294	212.76			

Tablo 37. *Oyun Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları*

	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Anne	Gruplar arası	2.68	4	.67	.83	.51
	Gruplar içi	344.54	427	.81		
	Toplam	347.22	431			
Baba	Gruplar arası	6.20	4	1.55	1.93	.11
	Gruplar içi	341.96	426	.80		
	Toplam	348.15	430			

Tablo 36 ve 37’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin oyun bağımlılığı puanları, anne ($X^2 = 3.85$, $p > .05$) – babalarının ($F_{(4,426)} = 1.93$, $p > .05$) onlara karşı olan davranış biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.7.8. Sosyal Medya Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanlarının anne davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38. Sosyal Medya Bağımlılığının Anne Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Davranış	n	Sıra ort.	X^2	sd	p
İlgisiz	8	265.81	9.42	4	.051
Korumacı	73	215.78			
Baskıcı	38	269.11			
Tavizkar	19	223.55			
Yetkin	294	208.08			

Tablo 38’de görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanları, anne davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($X^2 = 9.42$, $sd = 4$, $p > .05$).

4.7.9. Sosyal Medya Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesi

Örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanlarının baba davranış biçimi değişkenine göre incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39. Sosyal Medya Bağımlılığının Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2
Gruplar arası	15.06	4	3.77	3.90	.00	.04
Gruplar içi	411.09	426	.97			
Toplam	426.15	430				

Tablo 39’da görüldüğü gibi örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanları, baba davranış biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{(4,426)} = 3.90$, $p < .05$). Etki büyüklüğüne (η^2) bakıldığında baba davranış biçiminin, sosyal medya bağımlılığı puanları üzerinde küçük etkiye sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .04$). Buna göre sosyal medya bağımlılığı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) yaklaşık %4’ünün baba davranışlarına bağlı olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Söz konusu anlamlı farklılığın kaynağını incelemek amacıyla yürütülen post hoc analizinde Scheffe (varyanslar homojen, grup büyüklükleri eşit değil) testi kullanılmış; test sonuçları Tablo 40'ta sunulmuştur.

Tablo 40. Sosyal Medya Bağımlılığının Baba Davranış Biçimine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Baba davranışı	(J) Baba davranışı	Ortalama farkı (I – J)	Std. Hata	p
İlgisiz	Korumacı	.07	.23	1.00
	Baskıcı	-.35	.24	.72
	Tavizkar	-.16	.23	.98
	Yetkin	.24	.18	.78
Korumacı	İlgisiz	-.07	.23	1.00
	Baskıcı	-.42	.23	.48
	Tavizkar	-.23	.33	.89
	Yetkin	.17	.16	.90
Baskıcı	İlgisiz	.35	.24	.72
	Korumacı	.42	.23	.48
	Tavizkar	.19	.23	.95
	Yetkin	.59*	.18	.03
Tavizkar	İlgisiz	.16	.23	.98
	Korumacı	.23	.22	.89
	Baskıcı	-.19	.23	.95
	Yetkin	.40	.17	.23
Yetkin	İlgisiz	-.24	.18	.78
	Korumacı	-.17	.16	.90
	Baskıcı	-.59*	.18	.03
	Tavizkar	-.40	.17	.23

* $p < .05$

Tablo 40'ta görüldüğü gibi babasının ona karşı davranışlarının yetkin (demokratik, dengeli) olduğunu ifade eden öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanları ile babasının ona karşı davranışlarının baskıcı olduğunu ifade eden öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Tablo 23'teki betimsel istatistiklere bakıldığında babasının davranışlarını yetkin olarak nitelendiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanlarının ($\bar{x} = 2.40$, $ss = .97$), babasının davranışlarını baskıcı olarak nitelendirenlerinkinden ($\bar{x} = 2.99$, $ss = 1.13$) daha düşük olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin araştırılması ve bu sürekli değişkenlerin bazı sosyodemografik süreksiz değişkenlere göre farklılaşma durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında yürütülen araştırmada, kişisel bilgi formu aracılığıyla öğrencilerin tamamladıkları son döneme ait genel not ortalamaları, cinsiyetleri, sınıfları, bölümleri, anne ve babalarının medeni durumu, anne ve babalarının eğitim durumu ve anne-babalarının onlara karşı genel davranışsal tutumlarının nasıl olduğuna ilişkin bilgiler, onların beyanı esas alınarak, toplanmıştır. Akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılığına ilişkin veriler ise onları ölçmek için geliştirilen, geçerliliği ve güvenirliliği ortaya konmuş, ölçeklerle elde edilmiştir. Elde edilen tüm veriler kendi içinde betimsel, birbirleri arasında ilişkisel istatistiki analizlere tabi tutulmuş ve çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bölümde bu bulgular, ilgili literatür kapsamında tartışılmış ve sonuçlandırılmıştır. Bu sonuçlar ışığında uygulayıcılar ve araştırmacılar için öneriler sunulmuştur.

5.1.1. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın ilk bulgusu araştırmanın sürekli değişkenlerine ilişkin betimsel analiz sonuçlarıdır. Buna göre örneklem grubundaki Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı ortalamaları 77 (100 üzerinden), akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamaları 2.36 (5 üzerinden), internet bağımlılığı puan ortalamaları 2.34 (5 üzerinden), oyun bağımlılığı ortalamaları 2.00 (5 üzerinden) ve sosyal medya bağımlılığı puan ortalamaları 2.56 (5 üzerinden) bulunmuştur. Evrende akademik başarı puanlarının normal dağılım göstermesi beklenmektedir. Bu araştırma

örnekleme ilişkin bulgularda da geçme notu olan 50 ile son puan olan 100 arasında akademik başarı puanlarının normal dağılım gösterdiği, medyan (75), mod (80) ve aritmetik ortalamanın (77) birbirine yakın olmasının da bunun bir kanıtı olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Dolayısıyla akademik başarıya ilişkin betimsel analiz sonuçları evrenden beklenen değerlerle tutarlıdır.

Teknolojik bağımlılıklara ilişkin betimsel değerler ise Anadolu lisesi öğrencilerinin bağımlılık riskinin ortanın altında olduğunu göstermektedir. Benzer örnekleme yapılan bir araştırmada (Göktaş, 2019) lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamalarının orta değerinin altında olduğu ($\bar{x} = 29.91$, med. = 35) rapor edilmiştir. Benzer örneklemlerle bir başka araştırmada (Coşkun ve Saray, 2022) yine lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamalarının orta değerinin altında olduğu ($\bar{x} = 23.70$, med. = 35) ve öğrencilerin %88.5'inin internet bağımlılığı semptomu göstermediği rapor edilmiştir. Gelbal Öner ve Yerlisu Lapa (2022) lise öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarının ($\bar{x} = 78$, med. = 105) orta değerinin altında olduğunu ortaya koymuştur. Dikmen vd. (2022) lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı puan ortalamalarının ($\bar{x} = 2.17$, med. = 3) orta değerinin altında olduğunu ortaya koymuştur. Göksu (2019) ise lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puan ortalamalarının ($\bar{x} = 89$, med. = 123) orta değerinin altında olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu araştırmadaki lise öğrencilerinin teknolojik bağımlılık düzeylerine ilişkin bulgular benzer örneklemlerle diğer araştırma bulguları ile tutarlıdır. Bu bağlamda Anadolu lisesi öğrencilerinin teknolojik bağımlılık açısından yüksek risk grubunda olmadığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte Tekin (2020) lise öğrencilerinin %64'ünün internet bağımlılığı sınırında ya da internet bağımlısı olduğunu belirtmiştir. Bu denli bir risk durumu bu araştırmada ortaya çıkmasa da teknolojik bağımlılıkların depresyon, kaygı, yalnızlık gibi birçok ciddi sorunla ilişkisi (Batıgün & Hasta, 2010; Çam, 2014) göz önünde bulundurulduğunda ona karşı temkinli olunmasının ve yaygınlığı az olsa bile öğrencilerin ondan korunmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

5.1.2. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılık İlişkisine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın temel problemine ilişkin bulgu, Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılıklarının negatif yönlü anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Buna göre teknolojik bağımlılık düzeyleri arttıkça akademik başarı düşmekte veya akademik başarı düştükçe teknolojik bağımlılık düzeyleri artmaktadır. İlişkisel analizler çift yönlü ilişkiye yönelik sonuçlar sunduğundan bu ilişkiye dair doğrusal bir neden-sonuç ilişkisi kurmak mümkün değildir. Dolayısıyla bu bulgu, yüksek teknolojik bağımlılık düzeylerinin akademik başarıyı olumsuz etkilediği şeklinde açıklanabileceği gibi, yüksek akademik başarının teknolojik bağımlılıklar üzerinde koruyucu etkisinin bulunduğu şeklinde de açıklanabilir. Örneğin Kasap (2015) akademik başarı ve madde bağımlılığı arasındaki ilişkiyi; okul başarısı, okula bağlılık ve okula düzenli devamın madde bağımlılığı riskini azaltan koruyucu bir unsur olmasıyla açıklamıştır. Bunun yanında Baykal vd (2021) yapısal eşitlik modellemesiyle ortaya koyduğu yol analizinde akıllı telefon bağımlılığından doğrudan akademik başarıya giden negatif katsayılı yolun ve akıllı telefon bağımlılığından akademik erteleme aracılığıyla düşük başarıya giden modelin istatistiki olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuş, akıllı telefon bağımlılığının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Kumcağız vd. (2019) sosyal medya bağımlılığının etkilerini nitel araştırma yöntemiyle incelemiş ve sosyal medya bağımlılığının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmada akademik başarı ve teknolojik bağımlılıklar arasındaki ilişki çift yönlü olarak incelendiğinden hem akademik başarının koruyucu etkisinden hem de teknolojik bağımlılıkların olumsuz etkisinden söz etmek mümkündür. Bu iki faktör karşılıklı olarak birbirlerini negatif yönlü etkilemektedir. Bu sonuç literatürdeki birçok benzer bulguyla tutarlıdır (Arbabisarjou vd., 2016; Boumosleh & Jaalouk, 2018; Demir & Kutlu, 2017; Dikmen vd., 2022; Hamutoğlu vd., 2018; Skoric vd., 2009).

Bunun yanında literatürde teknolojik bağımlılıklar ile akademik başarı arasında anlamlı ilişki olmadığını ortaya koyan araştırma bulguları da yerini almıştır. Örneğin

Özsavran ve Kuzlu Ayyıldız (2022), Raza vd., (2020) ve Boumosleh ve Jaalouk (2018) akıllı telefon bağımlılığının; Ghahremani vd. (2013) ve Usman vd. (2014) internet bağımlılığının; Pesen ve Şanlı (2018) ve Anggraeni ve Wihardja (2020) dijital oyun bağımlılığının; Küçükaya vd. (2022), Doğrusever (2021) ve Oguguo vd. (2020) ise sosyal medya bağımlılığının akademik başarıyla istatistiki olarak anlamlı ilişkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Akademik başarı ve teknolojik bağımlılıklar arasındaki ilişkiye dair söz konusu farklı bulgular, akademik başarı ile teknolojik bağımlılıklar arasındaki ilişkinin düşük düzey ve birbirleri üzerindeki etkinin küçük olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim bu araştırmada söz konusu ilişkilere ait korelasyon katsayıları (r) -.12 ile -.17, determinasyon katsayıları (r^2) ise .01 ile .03 aralıklarında bulunmuştur. Yani teknolojik bağımlılıkların akademik başarıdaki değişkenliği %1 ila %3 aralığında açıkladığı göz önünde bulundurulduğunda bu küçük etkinin başka örneklerle yapılan başka araştırmalarda ortaya çıkmama ihtimali şaşırtıcı değildir.

Teknolojik bağımlılıklardan akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılıklarının kendi aralarında orta ve yüksek düzeyde ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında oyun bağımlılığının diğer teknolojik bağımlılıklarla ilişki düzeyi nispeten daha düşüktür. Bu bulgu akıllı telefon, internet ve sosyal medya kullanım amaçlarının birbiriyle örtüşmesinden kaynaklanabilir. Örneğin akıllı telefonu; internet ve sosyal medyaya bağlı kalmak amacıyla kullanılabilir. İnternet kullanım amaçları akıllı telefon aracılığıyla karşılanabilir. Dolayısıyla bu üçünün birbiriyle yüksek düzeyde ilişkiler göstermesi şaşırtıcı değildir. Bununla birlikte her ne kadar çevrimiçi oyunlar için internet bağlantısına, akıllı telefon ve bilgisayar gibi cihazlara ihtiyaç olsa da dijital oyun bağımlılığının akıllı telefon internet ve sosyal medya bağımlılığı öbeğinden nispeten ayrıldığını söylemek mümkündür.

Söz konusu teknolojik bağımlılıklar arasındaki yüksek ilişki onları birbirinden ayırma konusunda zorluklara neden olsa da bunların birbirinden farklı bağımlılık türleri olduğunu vurgulamanın gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim Jin Jeong vd. (2018) “Akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığından farklı mıdır?” başlıklı çalışmada sadece bir bağımlılık türüne sahip gruplar istatistiki olarak anlamlı bir şekilde birbirlerinden ayrılmış; bu iki bağımlılık türünün ve bunlara ilişkin risk faktörlerinin birbirinden farklı olduğunu kanıtlamıştır. Buna göre kaygı ve ebeveyn-

çocuk iletişim süresi faktörleri internet bağımlılığında, akıllı telefon bağımlılığında olduğundan anlamlı düzeyde farklı ve daha yüksektir.

5.1.3. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın bulgularına göre Anadolu lisesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmada en belirgin bulgu oyun bağımlılığına aittir. Dijital oyun bağımlılığında erkekler kızlara oranla daha yüksek puanlara sahiptir ve cinsiyetin dijital oyun bağımlılığı üzerinde .28 (η^2) gibi geniş bir etkisi vardır. Bu durum erkek öğrencilerin oyun bağımlılığı riskinin kız öğrencilerinkinden (%28) daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu bulgu ilgili literatürle tutarlıdır. Delebe ve Hazar (2022) kız öğrencilerin %31'inin oyun bağımlılığı için riskli ya da bağımlı grupta olduğunu, ancak erkek öğrencilerin %61'inin oyun bağımlılığı için riskli ya da bağımlı grupta olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Bülbül vd. (2018) erkeklerin yaklaşık %66'sının riskli ya da oyun bağımlısı gruplarında olduğunu, kızların ise yaklaşık %33'ünün riskli ya da oyun bağımlısı gruplarında olduğunu bulmuştur. Dikmen vd. (2022) erkek öğrencilerin oyun bağımlılığı düzeylerinin kız öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Haghbin vd. (2013) erkeklerin oyun bağımlılığı puanlarının kızlardan daha yüksek olduğunu, oyun bağımlılığına ilişkin modele cinsiyetin katkısının yaklaşık %11 olduğunu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Erkeklerin dijital oyun bağımlılığı riskinin yüksek olmasının birçok olası açıklaması vardır. Bunlardan biri oyunların genellikle erkekler tarafından diğer erkeklere hitap edecek şekilde tasarlanmalarıdır. Bir başka neden erkeklerin kadınlara göre şiddeti açığa çıkarma dürtülerinin daha güçlü olması ve bunları oyunlarda ortaya koyarak haz almaları olabilir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha serbest yetiştirilmesi ve oyun oynamalarının, kızlara nispeten daha az hoşnutsuz karşılanması da bunun bir nedeni olabilir.

Araştırmanın bulguları, dijital oyun bağımlılığının aksine sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının kız öğrencilerde, erkek öğrencilere kıyasla

daha fazla olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Baykan vd. (2021) ve Özsavran ve Kuzlu Ayyıldız (2022)'ın çalışmalarında da kızların akıllı telefon bağımlılığının erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanında Göktaş (2019) ve Hamutoğlu vd. (2018) ise akıllı telefon bağımlılığında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Sosyal medya bağımlılığına yönelik araştırmalara bakıldığında; Borak ve Beki (2021) kız öğrencilerin sosyal medya kullanımlarının akademik başarı üzerindeki etkisinin erkek öğrencilere kıyasla daha olumsuz olduğunu ortaya koymuştur. Göksu (2019) ise sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur. Azizi vd. (2019) ise erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının kızlara oranla daha yüksek olduğunu bulmuştur. Sonuç olarak literatürde akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik çok çeşitli bulgular bulunmaktadır. Nitekim bu çalışmada da cinsiyetin akıllı telefon ($\eta^2 = .02$) ve sosyal medya bağımlılığı ($\eta^2 = .04$) puanları üzerindeki etkisinin küçük olduğu bulunmuştur.

5.1.4. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma sonucunda teknolojik bağımlılıkların sınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Şanlı Erkekoğlu'nun (2023) yaptığı çalışmada da akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığının lise öğrencilerinin sınıf seviyesine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Özütlü (2024) lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı puanlarının yaşa göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Kaya (2023) ise sosyal medya bağımlılığının sınıf seviyesine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Dolayısıyla lise öğrencilerinin teknolojik bağımlılık düzeylerinin sınıfa ve yaşa göre farklılaşmadığı sonucu ilgili literatürle tutarlıdır.

Bu araştırmanın sınıf seviyesine ilişkin bir diğer bulgusu 9 ve 12. sınıfa devam eden öğrencilerin akademik not ortalamalarının 10 ve 11. sınıf öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğudur. Ayrıca sınıf seviyesi akademik not ortalamalarını orta düzeyde etkilemektedir ($\eta^2 = .11$). İlgili literatüre bakıldığında, Kaya'nın (2020) 12. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının lise kademesindeki

diğer sınıflara giden öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulduğu görülmektedir. Anadolu liselerinde 12. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının daha yüksek olması bu öğrencilerin üniversiteye geçiş sınavına hazırlanmalarına ve bu sınava hazırlanırken daha yoğun ders çalışmalarına bağlanabilir. Anadolu liselerinin temel amaçlarından birinin yükseköğretime öğrenci yetiştirmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durum şaşırtıcı değildir. 9. sınıftaki yüksek başarı ise bu sınıf düzeyinde çoğunlukla giriş derslerinin olması, henüz bölüm seçilmemiş ve konuların seçilen bölüme göre derinleşmemiş olmasıyla ilişkili olabilir.

5.1.5. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Bölüme Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın bulguları, Anadolu lisesi öğrencilerinden henüz bölüm seçmeyen ve sayısal bölümde okuyan öğrencilerin akademik başarılarının sözel ve eşit ağırlık bölümünde okuyan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Anadolu liselerinde bölüm seçimi 10. sınıfta olduğundan henüz bölüm seçmeyen öğrenciler 9. sınıfa devam eden öğrencilerdir. Dolayısıyla henüz bölüm seçmeyen öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olmasının, bu araştırmada ortaya konan akademik başarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasıyla ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Sayısal bölümünde okuyan öğrencilerinin akademik not ortalamalarının daha yüksek olması da akademik başarısı ve hedefleri daha yüksek olan öğrencilerin çoğunlukla sayısal bölümü seçmelerinden kaynaklanmış olabilir. Üniversiteye yerleştirme puanlarına bakıldığında (yokatlas.yok.gov.tr) yüksek puanlarla öğrenci alan üniversite bölümlerinin çoğunlukla sayısal puana göre öğrenci seçtiği görülmektedir. Dolayısıyla sayısal bölüme devam eden Anadolu lisesi öğrencilerinin üniversiteye geçişte, diğer bölüm öğrencilerine kıyasla, nispeten daha yüksek puanlar hedeflediği söylenebilir. Bu da daha yüksek akademik başarıyla ilişkilendirilebilir.

Bölüm değişkenine dair bir diğer araştırma bulgusuna göre sayısal bölüme devam eden öğrencilerin akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı puanları, eşit ağırlık bölümüne devam eden öğrencilerinkinden daha düşüktür. İlgili literatüre

yönelik taramada Anadolu lisesi öğrencilerinin teknolojik bağımlılık düzeylerinin bölüme göre incelenmesine ilişkin veri sunan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu bulgunun önemli olduğu değerlendirilse de internet ve oyun bağımlılığının bölüme göre incelenmesine ilişkin herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmadığının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

5.1.6. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne-Baba Medeni Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılıklarının anne-babalarının birlikte ya da ayrı olma durumlarına göre farklılaşmadığını göstermektedir. Benzer şekilde Ekinci (2024) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Sarıgöz (2023) lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin ailenin parçalanma durumlarına ya da büyüklüğüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur. Şanlı Erkekoğlu (2023) lise öğrencilerinin akıllı telefon ve internet bağımlılığı düzeylerinin ailenin parçalanmasına, büyüklüğüne veya öğrencinin çift ya da tek ebeveynle yaşamasına göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur.

Her ne kadar aile parçalanmasının öğrencileri sosyo-duygusal açıdan olumsuz etkileyerek onları bağımlılık konusunda daha riskli bir konuma sokması beklense de hem bu araştırmada hem de literatürdeki güncel tarihli diğer araştırmalarda lise öğrencilerinin teknolojik bağımlılıklarının anne-baba medeni durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Bu durumun sebeplerinden biri söz konusu beklentinin önyargıya dayanması ve doğru olmaması olabilir. Bir diğer neden ailelerin parçalanma sürecini günümüzde artık daha sağlıklı yürütmesi olabilir. Bir diğer etkense gruplardaki örnek sayısının birbirinden farklı olması olabilir. Örneğin bu araştırmada 474 öğrencinin anne-baba medeni durumu evli ve birlikteyken, yalnızca 20'sinin anne-babası boşanmıştır. Gruplar arasındaki bu oransızlık farkın anlamlı çıkma ihtimalini azaltmış olabilir.

5.1.7. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bulguları Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarıları ile akıllı telefon, internet, oyun ve sosyal medya bağımlılıklarının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Benzer şekilde Akbulut (2022) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının anne-baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur. Sarıyıldız (2023) lise öğrencilerinin sorunlu internet kullanımlarının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Özüt (2024) lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıklarının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Sarıgöz (2023) lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Şanlı Erkekoğlu (2023) ise lise öğrencilerinin internet bağımlılıklarının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Sonuç olarak Anadolu lisesi öğrencilerinin teknolojik bağımlılık düzeylerinin anne-baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulgusu ilgili literatürle tutarlıdır. Bununla birlikte öğrencilerin akademik başarılarının anne-baba eğitim düzeyinden etkilenmesi beklenirdi (Sarıyıldız, 2023), ancak araştırma bulguları bu beklentiyi doğrulamamıştır.

5.1.8. Akademik Başarı ve Teknolojik Bağımlılıkların Algılanan Anne-Baba Davranışlarına Göre İncelenmesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları, anne baba davranış biçiminin, lise öğrencilerinin akademik başarıları ve teknolojik bağımlılık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Buna göre ebeveynlerinden en az birinin davranışlarını baskıcı olarak değerlendiren öğrencilerin, demokratik olarak değerlendirenlerle kıyasla, akademik başarıları daha düşük, akıllı telefon ve internet bağımlılığı düzeyleri ise daha yüksektir.

Bu çalışmada ebeveyn davranışlarına ilişkin bilgiler kişisel bilgi formundan elde edilmiştir. Bilgi formunda ebeveyn davranışlarına ilişkin maddeler, Baumrind (1971)'in ebeveynlik tarzları modeli ile Maccoby ve Martin (1983)'in bunu revize

ederek oluşturduğu modele göre hazırlanmıştır. Buna göre ebeveynlik tarzları kabul (ilgi, sıcaklık) ve kontrol (talep) olmak üzere iki boyutun farklı şekilde birleşimlerinden oluşur. Baskıcı tutum, yüksek düzey kontrol ve düşük düzey kabulü içerir. Demokratik, yetkin ya da dengeli olarak farklı şekillerde ifade edilebilen ebeveyn tutumu ise yüksek kabul ve yüksek kontrolün dengeli bir birleşimini içermektedir. İlgisiz tutum, her iki boyutun da düşük düzeyde olmasıdır. Yüksek kabul, düşük kontrol ise tavizkar tutum olarak isimlendirilmektedir.

Araştırmanın bulguları; yüksek talep, yüksek kontrol ve buna karşın düşük kabul, düşük ilgi ve düşük sıcaklık sunan baskıcı ebeveynlerin, hem akademik başarı hem de teknolojik bağımlılıklar konusunda bir risk faktörü oluşturduğunu göstermektedir. Nitekim Zengin (2024), aile içi iletişimi kötü olan lise öğrencilerinin sosyal medya ve dijital oyun bağımlılığı düzeylerinin, aile içi iletişimi orta, iyi ve çok iyi olan öğrencilere kıyasla, daha yüksek olduğunu ortaya koymuş; aile içi iletişimin kötü olmasını yüksek beklenti ve düşük ilgiyle açıklamıştır. Aygar (2020) benzer şekilde ailesiyle ilişkisini zayıf olarak nitelendiren lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Benzer Şekilde Terzioğlu (2017) baskıcı ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Dolayısıyla baskıcı ebeveyn tutumunun teknolojik bağımlılıklar açısından bir risk faktörü oluşturduğu sonucu ilgili literatürle tutarlıdır. Yüksek düzeyde talep ve kontrole, düşük düzeyde ilgi, sıcaklık ve kabule maruz kalan çocukların riskli davranışlara yönelmesi şaşırtıcı değildir. Ancak bu sonucun en önemli sınırlılıklarından biri, bu araştırmada ebeveyn davranışlarına ilişkin verilerin bu konuda geliştirilen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıyla değil, kişisel bilgi formundaki öğrenci ifadeleriyle toplanmış olmasıdır.

5.2. ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Anadolu lisesi öğrencilerin teknolojik bağımlılık düzeyleri orta değer in altındadır; ancak teknolojik bağımlılıklar akademik ve psikososyal sorunlarla ilişkilidir. Bu bağlamda okul öncesinden itibaren her kademede teknolojik bağımlılıkları önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Akademik başarı gibi eğitsel bir olgu çoğu zaman teknolojik bağımlılıklar gibi psikososyal bir olguyla ilişkilidir. Dolayısıyla gerek okulda gerekse evde yapılan eğitsel çalışmalar psikososyal uyuma yönelik faaliyetlerle desteklenmeli, okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisleri ile işbirliği yapılmalıdır.
- Akademik başarı psikososyal uyumu koruyucu bir faktör olarak da ortaya çıkabilir. Dolayısıyla psikolojik danışma ve rehberlik servisleri psikososyal iyi oluş için eğitsel gelişimi de desteklemeli; akademik başarısı düşük olan öğrencilerin psikososyal açıdan da risk grubunda olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Dijital oyun bağımlılığı konusunda erkek öğrencilerin ve erkek çocukların risk grubunda olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulmalı; bağımlılık belirtileri ciddiye alınmalı ve erken müdahale edilmeli ya da yönlendirilmelidir.
- 10. ve 11. sınıf Anadolu liselerinin akademik başarılarının nispeten daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sınıf düzeylerinde özellikle eğitsel çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Anadolu liselerinde başarılı öğrencilerin sayısal dışındaki bölümlerde de yoğunluk göstermesi ve her öğrencinin kendi ilgi ve yetenek alanlarında ilerleyebilmeleri için politikalar düzenlenmelidir.
- Teknolojik bağımlılıklara müdahale çalışmalarından, ziyade onlarla ilişkili etmenler iyi incelenmeli ve önleyici çalışmalar yapılmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Anadolu lisesi öğrencileri bu araştırmada teknolojik bağımlılıklar açısından yüksek riskli bir grup olarak ortaya çıkmamıştır. Yüksek riskli grubu bulmak

müdahale çalışmalarına zemin hazırlamak amacıyla başka gruplarla çalışmalar tekrarlanmalıdır.

- Özellikle baskıcı ebeveyn tutumu hem akademik başarı hem de teknolojik bağımlılıklar açısından bir risk faktörüdür. Ebeveyn tutumları ile bağımlılıklar ve akademik başarı üzerine veli çalışmaları yapılmalıdır.
- Teknoloji bağımlılıklarıyla erken dönem müdahale çalışmaları için özellikle teknolojik bağımlılıklara yönelik küçük yaş gruplarıyla yapılan çalışmaların artırılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- Arık, İ. A. (1995). *Öğrenme psikolojisine giriş*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Çetin, E. (2013). Tanımlar ve temel kavramlar. M. A. Ocak (Ed.), *Eğitsel dijital oyunlar kuram, tasarım ve uygulama* (ss. 2-19). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Ertürk, S. (1976), *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları
- Griffiths, M. (1996). Gambling on the internet: A brief note. *Journal of Gambling Studies*, 12, 471-473.
- Jensen, F. E. ve Nutt, A. E. (2017). *Ergen beyni* (C. E. Topaktaş, Çev.). İstanbul: Hep Kitap.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi (32. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keleş, E. (2020). *İnternet ve ağ toplumu*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ögel, K. (2017). *İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özakpınar, Y. (2000). *Psikolojinin Kavramsal Yapısı*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Robson, C. (2017). Tarama ve anketler (O. Taneri, Çev.). Ş. Çinkır ve N. Demirkasımoğlu (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırması* (ss. 270-321). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Satıcı, B. (2020). Sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı. A. Eryılmaz & M. E. Deniz (Ed.), *Tüm yönleriyle bağımlılık* (2. Baskı), (ss. 23-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Stevenson, N. (2002). *Understanding media cultures* (2. baskı). London: SAGE Publications.
- Tanır, H. (2019). *Fiziksel aktivite ve bazı antropometrik özelliklerin akademik başarı ile ilişkisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Taprial, V. ve Kanwar, P. (2012). *Understanding social media*. Colorado: Ventus Publishing.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2009). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.

Yılmaz, M. ve Erduran, N. (2016). *Oyun dünyam - dünyam oyun*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Adhjarso, D.S., Utari, P., & Hastjarjo, S. (2019). The impact of digital technology to change people's behavior in using the media. *Digital Press Social Sciences and Humanities*, 2(5), 35-40. <http://dx.doi.org/10.29037/digitalpress.42256>

Akbulut, Z. (2022). *14-18 yaş lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Bilecik ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilecik.

Aktaş, H., & Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 85-100. <https://doi.org/10.24289/IJSSER.283590>

Al-Menayes, J. J. (2015). Social media use, engagement and addiction as predictors of academic performance. *International Journal of Psychological Studies*, 7(4), 86-94. <http://dx.doi.org/10.5539/ijps.v7n4p86>

American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5). (2013). Arlington: American Psychiatric Publishing

Andiç, S. Ve Batıgün, A. (2021). DSM-5 tanı ölçütleri temelinde internet bağımlılığı ölçeği'nin geliştirilmesi: İnternet oyun oynama bozukluğu açısından bir değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 32(1), 33-42. <https://doi.org/10.5080/u23194>

Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G. S. ve Pallesen, S. (2012). Development of a Facebook addiction scale. *Psychological Reports*, 110(2), 501-517. <https://doi.org/10.2466/02.09.18.PR0.110.2.501-517>

Anggraeni, L. D. ve Wihardja, H. (2020). Online Game, Addiction and Learning Achievement of Senior High School Students in Jakarta. *Indonesian Journal of Disability Studies*, 7(2), 151-155. <https://doi.org/10.21776/ub.ijds.2020.007.02.03>

Aral, N. ve Doğan Keskin, A. (2018). Examining 0-6 years olds use of technological devices from parents points of view. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 5(2). 317-348.

Arbabisarjou, A., Gorgich, E. A. C., Barfroshan, S. ve Ghoreishinia, G. (2016). The association of internet addiction with academic achievement, emotional intelligence and strategies to prevention of them from student's perspectives. *International Journal*, 3(1), 1646-1656.

Arğın, E. (2019). Z kuşağının sosyal medya bağımlılığı ve narsist eğilimler: Elazığ ili örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 166-183.

- Atan, İ. B. (2020). *Telefondan uzak kalma korkusunun (Nomofobi) hayat memnuniyeti ve dini yönelim ile ilişkisine dair bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, F. ve Horzum, M. B. (2015). Öğretmenlerin bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerini yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 2(1), 52-66.
- Aygar, H. (2020). *Lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı, ruhsal durum ve uyku kalitesinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Osmangazi Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Azizi, S. M., Soroush, A. ve Khatony, A. (2019). The relationship between social networking addiction and academic performance in Iranian students of medical sciences: a cross-sectional study. *BMC Psychology*, 7, 1-8. <https://doi.org/10.1186/s40359-019-0305-0>
- Bahçetepe, Ü. ve Meşeci Giorgetti, F. (2015). Akademik Başarı ile Okul İklimi Arasındaki İlişki. *Istanbul Journal of Innovation in Education*, 1(3), 83-101.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1-103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>
- Baykan, Z., Güneş, H., ve Seyfeli, Y. (2021). Erciyes Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile akademik erteleme ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(61), 119-134. <https://doi.org/10.25282/ted.848495>
- Bilgin, M. (2018). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(3), 237-247. <https://doi.org/10.23834/isrjournal.452045>
- Borak, N. ve Beki, A. (2021). Sosyal medya bağımlılığının lise öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 61-76.
- Bou-Hamad, I. (2020). The impact of social media usage and lifestyle habits on academic achievement: Insights from a developing country context. *Children and Youth Services Review*, 118, 105425. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105425>
- Boumosleh, J. ve Jaalouk, D. (2018). Smartphone addiction among university students and its relationship with academic performance. *Global Journal of Health Science*, 10(1), 48-59. <https://doi.org/10.5539/GJHS.V10N1P48>
- Boyalı, C. (2020). *Öz-kontrol ile akademik erteleme arasındaki ilişkide akıllı telefon bağımlılığının aracı rolünün incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Brunborg, G. S., Mentzoni, R. A. ve Frøyland, L. R. (2014). Is video gaming, or video game addiction, associated with depression, academic achievement, heavy episodic drinking, or conduct problems?. *Journal Of Behavioral Addictions*, 3(1), 27-32. <https://doi.org/10.1556/jba.3.2014.002>

- Brunborg, G. S., Mentzoni, R. A., Melkevik, O. R., Torsheim, T., Samdal, O., Hetland, J., ... ve Palleson, S. (2013). Gaming addiction, gaming engagement, and psychological health complaints among Norwegian adolescents. *Media Psychology*, 16(1), 115-128. <https://doi.org/10.1080/15213269.2012.756374>
- Bukhori, B., Said, H., Wijaya, T. ve Mohamad Nor, F. (2019). The effect of smartphone addiction, achievement motivation, and textbook reading intensity on students' academic achievement. *International Journal of Interactive Mobile Technologies (iJIM)*, 13(09), 66-80. <https://doi.org/10.3991/ijim.v13i09.9566>
- Bülbül, H. ve Tunç, T. (2018). Telefon ve oyun bağımlılığı: ölçek incelemesi, başlama yaşı ve başarıyla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(21), 1-13. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.431446>
- Bülbül, H., Tunç, T. ve Aydil, F. (2018). Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığı: kişisel özellikler ve başarı ile ilişkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 97-111. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.423745>
- Büyükçolpan, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde nomofobi, bağlanma biçimleri, depresyon ve algılanan sosyal destek*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Caratiquit, K. D. ve Caratiquit, L. J. C. (2023). Influence of social media addiction on academic achievement in distance learning: Intervening role of academic procrastination. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 24(1), 1-19. <https://doi.org/10.17718/tojde.1060563>
- Carbonell, X., Chamarro, A., Beranuy, M., Griffiths, M., Oberst, U., Cladellas, R. ve Tarn, A. (2012). Problematic Internet and cell phone use in Spanish teenagers and young students. *Anales de Psicologia*, 28 (3), 789-796. <https://doi.org/10.6018/analesps.28.3.156061>
- Carr, C. T. ve Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing, and divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Chou, C., Condon, L. ve Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17, 363-388.
- Chua, S. P., Yirong, B. S., ve Yang, S. Z. (2020). Social media addiction and academic adjustment: the mediating or moderating effect of grit personality. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(3), 143-151.
- Coşkun, S. ve Saray Kılıç, H. (2022). Ergenlerin internet ve akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, uyku kalitesi ve akademik başarı düzeyleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), 511-521. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1097365>
- Çalık, G. (2020). *Lise dönemi adolesanlarda internet bağımlılığının aile içi uyuma ve okul başarısına etkisinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Şişli Hamidiye Etfal Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul.

- Çam, H. H. (2014). *Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Çapulcuoğlu, U. ve Gündüz, B. (2013). Lise öğrencilerinde tükenmişliğin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 12-24.
- Çakır, Ö. ve Ebru, O. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 418-429. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.290711>
- Çınar, S. (2022). *Duygu düzenleme ve iyi oluş arasındaki ilişkide akıllı telefon bağımlılığının aracı rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çubuk, A. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığı, fiziksel aktivite düzeyleri ve akademik başarı durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dağ, Y. S., Yayan, Y. ve Yayan, E. H. (2021). COVID-19 sürecinde çocukların oyun bağımlılığı düzeylerinin uyku ve akademik başarılarına etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 22(4), 447-454. <https://doi.org/10.51982/bagimli.930996>
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99.
- Delebe, A. (2020). *Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ile bazı fiziksel parametreler ve akademik başarı durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Delebe, A. ve Hazar, Z. (2022). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı düzeyinin bazı fiziksel parametrelere ve akademik başarıya göre incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 55-68. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1061035>
- Demir, Y. ve Kutlu, M. (2017). İnternet bağımlılığı, akademik erteleme ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 61, 91-105. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7296>
- Demircan, Ü., Işık, M. ve Gürhan, N. (2022). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 596-609. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.889889>
- Demirci, İ. (2019). Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 15-22. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.41585>
- Derin, S. ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 35-51.

- Dikmen, M., Tuncer, M. ve Vural, M. (2022). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 8(58), 684-693. <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.62163>
- Doğrusever, C. (2021). Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 23-42. <http://dx.doi.org/10.18037/ausbd.902542>
- Drummond A. ve Sauer, J. D. (2014). Video-games do not negatively impact adolescent academic performance in science, mathematics or reading. *Plos One* 9(4): e87943. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0087943>
- Duan, W., Guan, Y. ve Bu, H. (2018). The effect of parental involvement and socioeconomic status on junior school students' academic achievement and school behavior in China. *Frontiers in Psychology*, 9, 952.
- Durak Batıgün, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Durak Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Turkish Journal of Psychology/Turk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2024). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics*. <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en>
- Ekinci, A. (2024). *Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve belirleyicileri: Diyarbakır Sur örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Elmas, O., Kete, S., Hızlısoy, S. S. ve Kumral, H. N. (2015). Teknolojik cihaz kullanım alışkanlıklarının okul başarısı üzerine etkisi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 49-54.
- Erdoğan, Y. M. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Ergen, R. M. ve Akacan, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 582-599. <https://doi.org/10.53444/deubefd.956418>
- Eroğlu, A. ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 184-199.
- Fan, X. ve Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13, 1-22.
- Gelbal Öner, B. ve Yerlisu Lapa, T. (2022). Ergenlerde serbest zamanda sıkılma algısı, internet bağımlılığı ve akademik başarı ilişkisi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1064-1077. <https://doi.org/10.38021/asbid.1161857>

- Ghahremani, L., Jafari Baghkheirati, A. ve Nazari, M. (2013). Internet addiction and its effects on the academic achievement of the students of Shiraz University of Medical Sciences: A cross-sectional study on addiction-driven behaviors. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 4(1), 44-51.
- Göker, H. G., Demir, M. ve Doğan, A. (2010). Ağ toplumunda sosyalleşme ve paylaşım: Facebook üzerine ampirik bir araştırma. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(2), 4C0035
- Göktaş, H. (2019). *Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı, mobil telefon yoksunluğu korkusu (nomofobi) ve akademik başarıları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Göksu, H. (2019). *Ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarılarıyla ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Göymen, R. ve Ayas, T. (2019). Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Oyun Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 6(2), 36-52.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A. ve Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 233-241. <http://dx.doi.org/10.3109/00952990.2010.491884>
- Green, J., Nelson, G., Martin, A. J. ve Marsh, H. (2006). The causal ordering of self-concept and academic motivation and its effect on academic achievement. *International Education Journal*, 7(4), 534-546.
- Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191-197. <http://dx.doi.org/10.1080/14659890500114359>
- Grossman, J. B., Sepanik, S., Portilla, X. A. ve Brown, K. T. (2021). *Educational equity: Solutions through social and emotional well-being*. MDRC. <https://eric.ed.gov/?id=ED614041>
- Güdücü, B. (2006). *Bir kamusal alan olarak Türkiye'de internet kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günel, A. ve Pekçetin, S. (2019). Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile servikal bölge ve üst ekstremité ağrısı arasındaki ilişki. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 114-119. <https://doi.org/10.17942/sted.381207>
- Güngör, A. B. ve Koçak, O. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 397-419.
- Gününç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye'de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220-232.

- Güvendi, B., Tekkurşun Demir, G. ve Keskin, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve saldırganlık. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1194-1217. <https://doi.org/10.26466/opus.547092>
- Hagbini, M., Shaterian, F., Hosseinzadeh, D. ve Griffiths, M. D. (2013). A brief report on the relationship between self-control, video game addiction and academic achievement in normal and ADHD students. *Journal Of Behavioral Addictions*, 2(4), 239-243.
- Hamutoğlu, N. B., Gezgin, D. M., Samur, Y. ve Yıldırım, S. (2018). Genç nesil arasında yaygınlaşan bir bağımlılık: akıllı telefon bağımlılığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(2), 212-231. <https://doi.org/10.17943/etku.397112>
- Han, W. J. (2012). Bilingualism and academic achievement. *Child Development*, 83(1), 300-321.
- Hawi, N. S., Samaha, M. ve Griffiths, M. D. (2018). Internet gaming disorder in Lebanon: Relationships with age, sleep habits, and academic achievement. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(1), 70-78. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.16>
- Hazar, Z., Demir, G. T., Namlı, S. ve Türkeli, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 320-332.
- Hazar, Z., Tekkurşun Demir, G. ve Dalkıran, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin geleneksel oyun ve dijital oyun algılarının incelenmesi: Karşılaştırmalı metafor çalışması. *Spormetre*, 15(4), 179-190. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000334
- He, R., Dong, C., Chen, G. ve Chao, M. (2024). Attention problems and academic achievement in different age groups: the role of game addiction. *Studies in Psychological Science*, 2(2), 38-50.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), 56-68.
- Hoşgör, H., Tandoğan, Ö. ve Gündüz Hoşgör, D. (2017). Nomofobinin günlük akıllı telefon kullanım süresi ve okul başarısı üzerindeki etkisi: Sağlık personeli adayları örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(46), 573-595. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12266>
- Ilgaz, H. (2015). Ergenler İçin Oyun Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İlköğretim Online*, 14(3), 874-884. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.75608>
- Jin Jeong, Y., Suh, B. ve Gweon, G. (2020). Is smartphone addiction different from Internet addiction? comparison of addiction-risk factors among adolescents. *Behaviour & Information Technology*, 39(5), 578-593. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2019.1604805>

- Karaca, S., Gök, C., Kalay, E., Başbuğ, M., Hekim, M., Onan, N. ve Ünsal Barlas, G. (2016). Ortaokul öğrencilerinde bilgisayar oyun bağımlılığı ve sosyal anksiyetenin incelenmesi. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 6(1), 14-19.
- Karadağ, A. ve Akçınar, B. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik semptomlar arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3), 154-166.
- Karlı, N. (2019). Gençlerde internet bağımlılığı ve dindarlık ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (46), 225-260. <https://doi.org/10.17120/omuifd.526893>
- Kasap, H. (2015). *15-17 yaş grubu ergenlerde sosyal destek, okul başarısı ve aile yapısının madde bağımlılığına karşı koruyucu etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, T. (2023). *Lise öğrencilerinin kişisel özellikleri, sosyal medya bağımlılığı, akademik erteleme algılanan stres ve uyku düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kaya, S. (2020). *Ergenlerde okul tükenmişliği ve akademik başarı: akademik dayanıklılığın düzenleyici rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(01), 69-83. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000115
- Kenç, M. F. ve Oktay, B. (2002). Akademik benlik kavramı ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 27(124), 71-79.
- Kestane, M. (2019). *Dijital oyun bağımlılığının ilköğretim ikinci kademe çağındaki öğrencilerin akademik başarısı ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Khazaal Y., Xiroussavidou C., Khan R., Edel T., Zebouni F. ve Zullino D. (2012). Cognitivebehavioral treatments for “internet addiction”. *The Open Addiction Journal*, 5(1), 30-35. <https://doi.org/10.2174/1874941001205010030>
- Kırca, K. ve Kutlutürkan, S. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin İletişim Becerilerine Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 81-85. <https://doi.org/10.30934/kusbed.523924>
- Kim, Y., Jeong, J. E., Cho, H., Jung, D. J., Kwak, M., Rho, M. J., Hwanjo, Y., Kim, D.J. ve Choi, I. Y. (2016). Personality factors predicting smartphone addiction predisposition: Behavioral inhibition and activation systems, impulsivity, and self-control. *PloS one*, 11(8), e0159788.
- Király, O., Nagygyörgy, K., Griffiths, M. D.ve Demetrovics, Z. (2014). Problematic online gaming. In *Behavioral Addictions* (pp. 61-97). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407724-9.00004-5>

- Ko, C. H., Liu, G. C., Hsiao, S., Yen, J. Y., Yang, M. J., Lin, W. C., ... ve Chen, C. S. (2009). Brain activities associated with gaming urge of online gaming addiction. *Journal Of Psychiatric Research*, 43(7), 739-747. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2008.09.012>
- Kumcağız, H., Özdemir, T. Y. ve Demir, Y. (2019). Ergenlerde sosyal medya kullanımının akademik başarı ve arkadaşlık ilişkilerine etkisi. *International Journal of Social Science Research*, 8(2), 1-17.
- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y. ve Aysan, F. (2016). Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17, 69-76. <https://doi.org/10.5455/apd.190501>
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: “Akıllı telefon (kolik)” üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14),328-359.
- Küçükaya, B., Özdemir, B. ve Kahyaoğlu Süt, H. (2022). Hemşirelik öğrencilerinde sosyal medya kullanımı ile akademik başarı ve akademik özyeterlik arasındaki ilişki. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(1), 31-41. <https://doi.org/10.52880/sagakaderg.945297>
- Lacour, M. ve Tissington, L. D. (2011). The effects of poverty on academic achievement. *Educational Research and Reviews*, 6(7), 522-527.
- Lam, L. T., Peng, Z. W., Mai, J. C. ve Jing, J. (2009). Factors associated with internet addiction among adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(5), 551-555. <https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0036>
- Lee, H., Ahn, H., Choi, S. ve Choi, W. (2014). The SAMS: Smartphone addiction mangement system and verification. *Journal of Medical Systems*, 38(1), 1-10.
- Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2009). Development and validation of a Game Addiction Scale for Adolescents. *Media Psychology*, 12(1), 77-95. <http://dx.doi.org/10.1080/15213260802669458>
- Leung, L. ve Lee, P. S. (2012). Impact of internet literacy, internet addiction symptoms, and internet activities on academic performance. *Social Science Computer Review*, 30(4), 403-418. <https://doi.org/10.1177/0894439311435217>
- Longstreet, P. ve Brooks, S. (2017). Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction. *Technology in Society*, 50, 73-77. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2017.05.003>
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: parent-child interaction. E. M. Hetherington ve P. H. Mussen (Ed.), *Handbook of child psychology, Vol. 4: socialization, personality, and social development* (ss. 1-101). New York: Wiley.
- Mafla, A. C., Herrera-López, H. M., Eraso, T. F., Melo, M. A., Munoz, N. ve Schwendicke, F. (2021). Smartphones addiction associated with academic achievement among dental students: a cross-sectional study. *Journal Of Dental Education*, 85(11), 1802-1809. <https://doi.org/10.1002/jdd.12728>

- Malak, M. Z., Shuhaiber, A. H., Al-amer, R. M., Abuadas, M. H. ve Aburoomi, R. J. (2022). Correlation between psychological factors, academic performance and social media addiction: model-based testing. *Behaviour & Information Technology*, 41(8), 1583-1595. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2021.1891460>
- Matar Boumosleh, J. ve Jaalouk, D. (2017). Depression, anxiety, and smartphone addiction in university students-A cross sectional study. *PloS one*, 12(8), e0182239.
- Mather, T., Kumaraswamy, S. ve Latif, S. (2009). *Cloud security and privacy: an enterprise perspective on risks and compliance*. Sebastopol, CA: O'Reilly Media, Inc.
- Medikoğlu, O. (2018). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin belirlenmesi ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Milani, L., La Torre, G., Fiore, M., Grumi, S., Gentile, D. A., Ferrante, M. ... ve Di Blasio, P. (2018). Internet gaming addiction in adolescence: Risk factors and maladjustment correlates. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16, 888-904.
- Minaz, A. ve Bozkurt, Ö. Ç. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 268-286.
- Mohzan, M. A. M., Hassan, N. ve Abd Halil, N. (2013). The influence of emotional intelligence on academic achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 90, 303-312. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.07.095>
- Murphy, C. A., Hill, E. D. ve Dean, J. (2014). *Social media, sociality, and survey research*. New Jersey: Wiley. <http://dx.doi.org/10.1002/9781118751534.ch1>
- Oguguo, B. C., Ajuonuma, J. O., Azubuike, R., Ene, C. U., Atta, F. O. ve Oko, C. J. (2020). Influence of social media on students' academic achievement. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(4), 1000-1009. <https://doi.org/10.11591/ijere.v9i4.20638>
- Özen, S. ve Topcu, M. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile depresyon, obsesyon-kompulsiyon, dürtüsellik, aleksitimi arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 16-24.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığa etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705.
- Özkal, N. ve Çetingöz, D. (2006). Akademik başarı, cinsiyet, tutum ve öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 46(46), 259-275.

- Özsavran, M. ve Kuzlu Ayyıldız, T. (2022). Üniversite öğrencilerinin nomofobi düzeyleri ile okul başarısı arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 23(2), 130-138. <https://doi.org/10.51982/bagimli.929464>
- Özteke Kozan, H. İ., Kavaklı, M., Ak, M. ve Kesici, Ş. (2019). Akıllı telefon bağımlılığı, genel aidiyet ve mutluluk arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 2152-2159.
- Özüt, M. (2024). *Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Panova, T. ve Carbonell, X. (2018). Is smartphone addiction really an addiction? *Journal of Behavioral Addictions*, 7, 1-8.
- Pantic, I., Damjanovic, A., Todorovic, J., Topalovic, D., Bojovic-Jovic, D., Ristic, S. ve Pantic, S. (2012). Association between online social networking and depression in high school students: Behavioral physiology viewpoint. *Psychiatria Danubina*, 24(1), 90-93.
- Parlak, A. (2005). *İnternet ve Türkiye’de internetin gelişimi* (Bitirme Tezi). Fırat Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elazığ.
- Pesen, A. ve Şanlı, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinde bilgisayar oyun bağımlılığı düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 9(34), 105-117. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2018.4.008.x>
- Raza, S. A., Yousufi, S. Q., Rafi, S. T. ve Javaid, S. T. (2020). Impact of smartphone addiction on students’ academic achievement in higher education institute of Pakistan. *Journal of Education & Social Sciences*, 8(1), 1-14. <https://doi.org/10.20547/jess0812008101>
- Samaha, M. ve Hawi, N. S. (2016). Relationships among smartphone addiction, stress, academic performance, and satisfaction with life. *Computers in Human Behavior*, 57, 321-325. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.045>
- Sapacz, M., Rockman, G. ve Clark, J. (2016). Are we addicted to our cell phones? *Computers in Human Behavior*, 57, 153-159. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.004>
- Sarıgöz, M. (2023). *Lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının sağlığı geliştirme ve koruyucu davranışlar üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Sarier, Y. (2016). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 609-627.
- Sarıyıldız, M. S. (2023). *Lise öğrencilerinin akademik başarı, siber aylıklık, problemler, internet tüketimi ve internet katılım profillerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

- Satapara, N., Tank, S., Katariya, A. N. ve Kagathara, J. (2024). Impact of social media addiction on physical and mental health in medical and paramedical undergraduate students of Jamnagar urban area: A cross-sectional analytical study. *National Journal of Physiology, Pharmacy and Pharmacology*, 14(7), 1-8.
- Schou Andreassen, C. ve Pallesen, S. (2014). Social network site addiction-an overview. *Current Pharmaceutical Design*, 20(25), 4053-4061. <http://dx.doi.org/10.2174/13816128113199990616>
- Serel Arslan, S., Alemdaroğlu, İ., Öksüz, Ç., Karaduman, A. A., et al. (2018). Genç bireylerde fiziksel aktivitenin akademik başarı ve depresyon üzerine etkisi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 6(1), 37-42. <https://doi.org/10.30720/ered.417878>
- Sezen, M. F. ve Murat, M. (2018). Ergenlerde akran zorbalığı, internet bağımlılığı ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 160-182. <https://doi.org/10.26466/opus.476629>
- Sezer, A. ve Tokcan, H. (2003). İş birliğine dayalı öğrenmenin coğrafya dersinde akademik başarı üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 227-242.
- Sezer Efe, Y., Erdem, E. ve Vural, B. (2021). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve internet bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, 22(4), 465-473. <https://doi.org/10.51982/bagimli.936930>
- Sığırı, Ü. ve Gürbüz, S. (2011). Akademik başarı ve kişilik ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1), 30-48.
- Skoric, M. M., Teo, L. L. C. ve Neo, R. L. (2009). Children and video games: Addiction, engagement, and scholastic achievement. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(5), 567-572. <https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0079>
- Soner, O. (2013). Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 249-260.
- Stavropoulos, V., Alexandraki, K. ve Motti-Stefanidi, F. (2013). Recognizing internet addiction: Prevalence and relationship to academic achievement in adolescents enrolled in urban and rural Greek high schools. *Journal of Adolescence*, 36(3), 565-576. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.03.008>
- Suna, H. E. ve Özer, M. (2021). Türkiye’de sosyoekonomik düzey ve okullar arası başarı farklarının akademik başarı ile ilişkisi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 12(1), 54-70.
- Sunday, O. J., Adesope, O. O. ve Maarhuis, P. L. (2021). The effects of smartphone addiction on learning: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*, 4, 100114. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100114>

- Şanlı Erkekoğlu, G. (2023). *Adolesanlarda internet, akıllı telefon bağımlılığı ve ilişkili faktörler* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Manisa.
- Şata, M. ve Karip, F. (2017). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu'nun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(4), 426–440. <https://doi.org/10.30703/cije.346614>
- Şermet Kaya, Ş. (2017). *Ergenlerde çözüm odaklı yaklaşımın problemli internet kullanımı, uyku kalitesi ve okul başarısına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Taş, İ. ve Güneş, Z. (2019). 8-12 yaş arası çocuklarda bilgisayar oyun bağımlılığı, aleksitimi, sosyal anksiyete, yaş ve cinsiyetin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 22(1), 83-92.
- Tekin, O. (2020). Lise Öğrencilerinin internet bağımlılık seviyelerinin genel akademik başarıları ve devamsızlık durumları ile ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 36-56. <https://doi.org/10.37217/tebd.641182>
- Terzioğlu, B. C. (2017). *İnternet bağımlılığının yordayıcıları olarak duygusal zeka ve kişilerarası problem çözme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tsai, C. C. ve Lin, S. S. J. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6), 649-652. <http://dx.doi.org/10.1089/109493103322725432>
- Tuğrul, B., Ertürk, H.G., Özen Altınkaynak, Ş. ve Güneş, G. (2014). Oyunun üç kuşaktaki değişimi. *International Journal of Social Science*. 27(1). 1–16.
- Tülübaş, T., Karakose, T. ve Papadakis, S. (2023). A holistic investigation of the relationship between digital addiction and academic achievement among students. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 13(10), 2006-2034. <http://dx.doi.org/10.3390/ejihpe13100143>
- Usman, N. H., Alavi, M. ve Shafeq, S. M. (2014). Relationship between internet addiction and academic performance among foreign undergraduate students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 845-851. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.795>
- Uzbay, İ. T. (2009). Madde bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 5-15.
- Uzun Ö, Yıldırım V. ve Uzun E. (2016) Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek ilişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(3), 142-147. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.16425>
- Üstündağ, N. (2019). *Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı riski, uyku kalitesine etkisi ve ruhsal belirtiler ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

- Van den Ejinden, R. J. J. M., Lemmens, J. S. ve Valkenburg, P. M. (2016). The social media disorder scale: Validity and psychometric properties. *Computers in Human Behavior*, 61, 478-487. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.03.038>
- Weinstein, A. ve Lejoyeux, M. (2010). Internet addiction or excessive internet use. *The American Journal of Drug And Alcohol Abuse*, 36(5), 277-283. <http://dx.doi.org/10.3109/00952990.2010.491880>
- Yavuz, O. (2018). Ergenlik döneminde internet bağımlılığının okul başarısı üzerinde etkileri. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 1056-1080. <https://doi.org/10.26466/opus.426914>
- Yılmaz, G., Şar, A. H. ve Civan, S. (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Online Journal of Techhology Addiction and Cyberbullying*, 2(2), 20-37.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244. <http://dx.doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237>
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-415. <http://dx.doi.org/10.1177/0002764204270278>
- Zengin, F. (2024). *Ergenlerde internet oyun oynama bozukluğu, sosyal medya bağımlılığı ile olası depresyon düzeyi arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya.
- Zhang, Y., Qin, X. ve Ren, P. (2018). Adolescents' academic engagement mediates the association between Internet addiction and academic achievement: The moderating effect of classroom achievement norm. *Computers In Human Behavior*, 89, 299-307. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.08.018>
- Zhang, J. ve Zeng, Y. (2024). Effect of college students' smartphone addiction on academic achievement: the mediating role of academic anxiety and moderating role of sense of academic control. *Psychology Research and Behavior Management*, 17, 933-944.
- Zhao, L. (2023). Social media addiction and its impact on college students' academic performance: The mediating role of stress. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 32(1), 81-90. <https://doi.org/10.1007/s40299-021-00635-0>

3. Elektronik Kaynaklar

- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK). (2024). *Türkiye elektronik haberleşme sektörü üç aylık pazar verileri raporu*. https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2023-4-kurum-dis_7nisan_rev.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). *MEB öğrenci başarıları izleme araştırması*.
<https://www.meb.gov.tr/meb-ogrenci-basari-izleme-arastirmasi-yapacak/haber/26211/tr>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2023*.
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)

We Are Social (2023). *Digital 2023* (Special Report).
<https://wearesocial.com/us/blog/2023/01/digital-2023/>

EKLER

EK 1 – Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.12.2023-E.510234

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-94094268-020-510234
Konu : Olurlar, Onaylar (R. Polat
Çalışkan-Etik izin)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 22.11.2023 tarihli, 505077 sayılı ve "Olurlar, Onaylar (R. Polat Çalışkan-Etik izin)" konulu yazı

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 30/11/2023 tarih ve 2023/13 no lu toplantısında alınan 12 sıra sayılı kararı aşağıya çıkarılmıştır.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Karar No 13: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 22.11.2023 tarih ve 505077 sayılı yazısı görüşüldü. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ruken POLAT ÇALIŞKAN'ın Dr. Öğr. Üyesi(Doç. Dr.) Gülşah TURA'nın danışmanlığında yürüttüğü "Lise Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Akıllı Telefon, İnternet, Oyun ve Sosyal Medya Bağımlılıkları İle İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. Elif KARAGÜN
Kurul Başkanı

ölçek kullanım izni

Sayın Hocam merhaba. Ben Ruken POLAT ÇALIŞKAN.Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu nu yüksek lisans tezimde kullanmak amacıyla izninizi talep etmekteyim. iyi çalışmalar

yasin demir
Kime: Ruken polat >

24.12.2023

Evet, izin veriyorum.

Android için [Outlook](#) edinin

ÖLÇEK KULLANIM İZNİ

Sayın Hocam merhaba. Ben Ruken POLAT ÇALIŞKAN.Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği- Kısa Versiyonu nu yüksek lisans tezimde kullanmak amacıyla izninizi talep etmekteyim. iyi çalışmalar

Fatih Karip
Kime: Ruken polat >

20.11.2023

Merhaba, atıfta bulunmak kaydı ile ölçeği kullanabilirsiniz. Kolaylıklar dilerim.

Ruken polat 20 Kas
2023 Pzt, 14:05 tarihinde şunu yazdı:

Sayın Hocam merhaba. Ben Ruken POLAT
ÇALIŞKAN.Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Bölümünde yüksek lisa
öğrencisiyim. Ergenler İçin Oyun
Bağımlılığı Ölçeği ni yüksek lisans tezimde
kullanmak amacıyla izninizi talep etmekteyim.
çalışmalar

<

Hale Ilgaz

Kime: Ruken polat >

20.11.20

Merhabalar,

Öncelikle izin aldığınız için teşekkür ederim. Ölçeği
çalışmanızda referans göstererek kullanabilirsiniz.

Ölçekle ilgili ek ufak bir bilgi vermek istiyorum.
Webdeki versiyonda ufak bir tipografik hata
bulunmakta. Faktörlerden ikisinin ismi şekillerde
karışmış görünüyor. Siz kendi çalışmanızda yazarke
lütfen doğru halini kullanın o da şu şekilde:

Nüksetme: 10-11-12; Geri çekilme ise 13-14-15.
maddelerin faktör isimleridir.

Ölçeğin tam hali ve detaylar makalede mevcuttur.

Çalışmalarınızda başarılar ve kolaylıklar dilerim.

Doç.Dr. Hale Ilgaz

ölçek kullanım izni

Sayın hocam iyi günler. İsmim Ruken POLAT ÇALIŞKAN, Kocaeli Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa yüksek lisans tezimde Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğini kullanmak istiyorum. Saygılar...

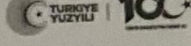
İbrahim DEMİRCİ

18.10.2023

Kime: Ruken polat >

Merhabalar, ölçeği kullanabilirsiniz. Aşağıdaki linkten ölçekle ilgili bilgileri inceleyebilirsiniz. 13. satırdaki dosyalar bölümünde word dosyasında gerekli açıklamalar bulunuyor. <https://toad.halileksi.net/olcek/bergen-sosyal-medya-bagimlilik-olcegi> İyi çalışmalar dilerim.

EK 3- MEB İZNİ

	T.C. KOCAELİ VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü	
Sayı : E-99332089-605.01-96327900		09/02/2024
Konu : Araştırma İzni (Ruken POLAT ÇALIŞKAN)		
VALİLİK MAKAMINA		
İlgi : Kocaeli Üniversitesinin 15/01/2024 tarih ve E-21447663-300-531751 sayılı yazısı.		
Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans öğrencisi Ruken POLAT ÇALIŞKAN'ın "Lise Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Akıllı Telefon , İnternet , Oyun ve Sosyal Medya Bağımlılıkları İle İlişkisinin İncelenmesi " konulu çalışmasını İlimiz ortaöğretim kurumlarında uygulama talebi, Üniversitenin ilgi yazıları ile bildirilmektedir. Adı geçenin söz konusu çalışmasına esas olmak üzere, ekte sunulan çalışmayı İlimiz ortaöğretim kurumlarında uygulama talebi komisyonumuzca uygun görülmüş olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa ve yürürlükteki diğer tüm düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, gönüllülük esasına göre, anket çalışmasının İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri ve Okul Müdürlüklerinin denetimi, gözetimi ve sorumluluğunda yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir. Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.		
Ömer AKMANŞEN Millî Eğitim Müdürü		
OLUR Dr. Mustafa AYHAN Vali a. Vali Yardımcısı		
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Adres : Kozluk Mahallesi İnaönü Caddesi No:32 41040 İzmit/ KOCAELİ Telefon No : 0 (262) 322 12 69 E-Posta: stratejigelistirme41@meb.gov.tr Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr		
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys Bilgi için: Emel SAĞLAM YAVUZ Unvan : Şef İnternet Adresi: Faks: https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys 7a26-c4ec-33c6-8a46-dfc3 kodu ile teyit edilebilir.		

EK 4 – Ölçek Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğrenci; bu çalışma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Verdiğiniz yanıtların samimi olması, araştırmanın etkililiği için oldukça önemlidir. Verdiğiniz samimi cevaplar tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacak ve burada verdiğiniz bireysel bilgiler kimseyle paylaşılmayacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ruken POLAT ÇALIŞKAN

1. Bitirdiğiniz son döneme ait dönem sonu başarı ortalaması: (100 üzerinden)
2. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
3. Sınıfınız: () 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf
4. Bölümünüz: () Sözel () Eşit Ağırlık () Sayısal () Dil () Henüz bölüm seçmedim
5. Anne-babanızın medeni durumu: () Evli () Boşanmış () Diğer(belirtiniz)
6. Annenizin eğitim durumu: () Ortaokul veya daha alt kademe () Lise mezunu () Üniversite veya daha üstü
7. Babanızın eğitim durumu: () Ortaokul veya daha alt kademe () Lise mezunu () Üniversite veya daha üstü
8. Annenizin size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?
() İlgisiz () Korumacı () Baskıcı () Çocukların her dediğini yapan () Dengeli
9. Babanızın size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?
() İlgisiz () Korumacı () Baskıcı () Çocukların her dediğini yapan () Dengeli

ÖLÇEKLER

Aşağıdaki maddelerde belirtilen durumları ne sıklıkla yaşadığınızı sizi en iyi yansıttak şekilde işaretleyiniz (x). Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Aşağıda belirtilen derecelendirmeye uygun şekilde işaretleme yapınız:

(1) Hiç (2) Nadiren (3) Bazen (4) Sıklıkla (5) Çok Sık

1. Akıllı telefon kullanımından dolayı planladığım işleri yetiştiremem.	1	2	3	4	5
2. Akıllı telefon kullanımından dolayı sınıfta ödev yaparken veya ders dinlerken konsantre olmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5
3. Akıllı telefon kullanırken el bileklerimde ya da ensemdede ağrı hissedirim.	1	2	3	4	5
4. Akıllı telefon olmadan yapamam.	1	2	3	4	5
5. Akıllı telefonum elimde olmadığında sabırsız ve huysuz hissedirim.	1	2	3	4	5
6. Kullanmasam bile akıllı telefonum hep aklımdadır.	1	2	3	4	5
7. Günlük yaşamım çok etkilenmiş olsa bile akıllı telefonumu kullanmayı asla bırakmam.	1	2	3	4	5
8. Twitter (x) veya Facebook'taki diğer insanlar arasındaki konuşmaları kaçırılmamak için sürekli olarak akıllı telefonumu kontrol ederim.	1	2	3	4	5
9. Akıllı telefonumu düşündüğümde daha uzun süre kullanırım.	1	2	3	4	5
10. Etrafımdaki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığını söyler.	1	2	3	4	5
1. Hangi sıklıkta planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız?	1	2	3	4	5
2. Hangi sıklıkta ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız?	1	2	3	4	5
3. Okul veya dersle ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir?	1	2	3	4	5

4. Birileri internette ne yaptığınızı sorduğunda hangi sıklıkta sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?	1	2	3	4	5
5. Birileri siz internetteyken canınızı sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız?	1	2	3	4	5
6. Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız?	1	2	3	4	5
7. İnternete bağlı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağlı olduğunuz hayalini kurarsınız?	1	2	3	4	5
8. İnternette iken kendinizi hangi sıklıkta 'Birkaç dakika daha' derken bulursunuz?	1	2	3	4	5
9. Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşır ve başarısız olursunuz?	1	2	3	4	5
10. Ne kadar süre internette olduğunuzu hangi sıklıkta saklamaya çalışırsınız?	1	2	3	4	5
11. Hangi sıklıkta başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz?	1	2	3	4	5
12. İnternete bağlanmadığınızda hangi sıklıkta kendinizi bunalımda, karamsar ve sinirli hissedip, internete bağlandığınızda bu şikayetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz?	1	2	3	4	5
1. Tüm gün boyunca oyun oynamayı düşündünüz mü?	1	2	3	4	5
2. Boş zamanlarınızın çoğunu oyunlara mı harcadınız?	1	2	3	4	5
3. Bir oyuna bağımlı olduğunuzu hissettiniz mi?	1	2	3	4	5
4. Düşündüğünüzden daha uzun süre oyun oynadınız mı?	1	2	3	4	5
5. Oyunlara harcadığınız süre giderek arttı mı?	1	2	3	4	5
6. Oynamaya başladığınızda kendinizi durduramadığınız oldu mu?	1	2	3	4	5
7. Gerçek hayatı unutmak için mi oyun oynadınız?	1	2	3	4	5
8. Stres atmak için oyun oynadınız mı?	1	2	3	4	5
9. Kendinizi daha iyi hissetmek için oyun oynadınız mı?	1	2	3	4	5
10. Oyun için ayırdığınız zamanı azaltmayı başaramadınız mı?	1	2	3	4	5
11. Başka kişiler oyun için harcadığınız süreyi azaltmayı deneyip başarısız oldular mı?	1	2	3	4	5
12. Oyun için harcadığınız süreyi azaltmayı deneyip başarısız oldunuz mu?	1	2	3	4	5
13. Oyun oynayamadığınız zamanlarda kötü hissettiniz mi?	1	2	3	4	5
14. Oyun oynamadığınız için sinirlendiğiniz oldu mu?	1	2	3	4	5
15. Oyun oynayamadığınız zamanlarda stresli oldunuz mu?	1	2	3	4	5
16. Oyunlara harcadığınız zaman konusunda diğer insanlarla (aile, arkadaşlarınız vb.) tartıştınız mı?	1	2	3	4	5
17. Oyun oynadığınız için başkalarını (aile, arkadaşlar, vs) ihmal ettiğiniz oldu mu?	1	2	3	4	5
18. Oyunlara harcadığınız zaman konusunda yalan söylediyiniz oldu mu?	1	2	3	4	5
19. Oyunlara harcadığınız süre uykusuz kalmanıza sebep oldu mu?	1	2	3	4	5
20. Oyun oynamak için diğer önemli aktivitelerinizi (okul, iş, spor vb.) ihmal ettiniz mi?	1	2	3	4	5
21. Bir oyunu uzun bir süre oynadıktan sonra kendinizi kötü hissettiniz mi?	1	2	3	4	5
1. Sosyal medyayı düşünerek ya da sosyal medya kullanmayı planlayarak çok fazla zaman harcadınız mı?	1	2	3	4	5
2. Sosyal medyayı giderek daha fazla kullanma arzusu hissettiniz mi?	1	2	3	4	5
3. Sosyal medyayı kişisel sorunlarınızı unutmak için kullandınız mı?	1	2	3	4	5
4. Sosyal medya kullanmayı bırakma denemeleriniz başarısızlıkla sonuçlandı mı?	1	2	3	4	5
5. Sosyal medya kullanmanız yasaklansaydı rahatsız ve sıkıntılı olur muydunuz?	1	2	3	4	5
6. Sosyal medyayı çok fazla kullanmanız işlerinizi/çalışmalarınızı olumsuz etkiledi mi?	1	2	3	4	5

(1) Hiç (2) Nadiren (3) Bazen (4) Sıklıkla (5) Çok Sık